

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТУНІВ

PLAST INC.

ВОГОНЬ
ФРАМІНОЇ
РАДИ

3. КРУГ БРАТЧИКІВ І СЕСТРИЧОК

НЮАРК

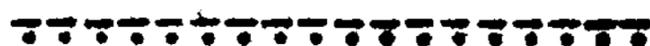
ТОРОНТО

- 4.1(5) -

- 1952 -

З М І С Т :

- I. 25-річчя новацького руху -- Теодосій Самотулка.
2. Українознаєство -- виховний матеріал.
3. Форми земної поверхні -- Л.Терехова.
4. Підземна вода -- Л.Терехова
5. Степ -- О.Олесь.
6. Слідами залізняка -- Григорій Стеценко.
7. Загадка -- М.Петрів.
8. Святкування Шевченківських днів серед новацтва.
9. Про хлопчика Тарасика та його золоте перо.
10. Далеко гев, на рідній Україні.
- II. Вербова гілка -- О.Іваненко.
12. Поклін від дітвори -- Уляна Кравченко.
13. Бур, Мур і Буре Вуха зустрічають весну -- М.Матвієнко.
14. Ведмідь (гра).
15. Ведмідь (гутірка) -- Я.Б.
16. Ігровий кутик.
17. Інсценізація: Третя казка дідуся Тараса -- А.Лотоцький.
18. Ручні праці.
19. Майструємо: іграшки -- Контек.
20. А вже ясне сонечко (пісня).
21. Голоси новацьких виховників.
22. Листування.

Самотулка Теоцосій.

25-РІЧЧЯ НОВАЦЬКОГО РУХУ.
(матеріали)

В с т у п .

Скаєтський рух докотився швидкою хвилею до нас в Україну. Аналогічно до розвитку скаєтського руху в нас у Пласті, виростилися три вітки: новацька, юнацька та старпо-пластунська. Всі вони мають з основи три обовязки пластуна й відповідно до психо-фізичного розвитку членів таку чи іншу форму. Важливість вирощування новацької вітки скаєтського руху підкреслив Б.П. у своїх писаннях. Необхідність існування новацького Уладу з точки зору державно думуючої людини самозрозуміла тим - більше, що досягнення психології підкреслюють незвичайно велику вагу й конечність втручання виховника в період дитинства.

Питання позакільного виховання малюків зрешт важливе для нас ще й з інших мотивів: **н а ч у ж и н і** - з уваги на податливість і незвичайно сприятливі умови для відчуження дитини, що росла в таборях переміщених осіб, **н а р і д н і й з е м л і** - зокрема в майбутньому з уваги на необхідність швидкої духової обнови наших рідних поліній повороту до праукраїнських первнів і їх розвитку в новій формі, в новій українській дійсності при рівночасному усуненні чужої духової поволоки чужого нам світу.

Тому то виховання дітвори, це не лише діло Пласту, це діло всего українського громадянства. На превеликий жаль ідея позакільного виховання дітвори не вийшла в нас поза межі заінтересувань поодиноких виховників згл. інших працівників у цій ділянці. Та ця ідея має в нас вже доволі довгий шлях за собою. Хочу коротко схопити позакільне виховання дітвори в межах організації Пласт в його розвоєвому ході.

Важко приходитьсь мені писати про розвиток виховної думки в Пласті на відтинку новацтва, не маючи достатньої кількості матеріалів. Одна-

че з уваги на непевне майбутнє вважаю за свій обов'язок зафіксувати важливіші відомі мені факти та декілька важливіших думок, що виникли в процесі розвитку новацької вітки У.П.У. Може колись пригодяться вони тим, що в нових умовах творитимуть нове життя. Думки й факти, що я їх виявлятиму, сягають своїм корінням головно дев'ятих років цього сторіччя. Пізніші події новацького руху це лише розвиток наведених ідей і їх наслідки. Важливіші факти вдалося мені зчирпнути з неповних збірників журналу "Молоде Життя" за рр. 1921-1930, від новацьких виховників: сен. Бачинського Леоніда, сен. Копча Романа, сен. Савича Романа, сен. Павличив Марії, п. Бучацького О., а зокрема від сен. Білостоцького Тиміша, що допоміг мені в упорядкуванні хроніки "Уладу Новаків" та викреслив діяльність незабутнього Кліща Івана. Всім вище згаданим складаю на цьому місці щире подяку за допомогу у реалізації цього, так важкого завдання, а саме зібрати матеріяли для написання історії новацького руху. Особливо сердечне спасибі нашому Дорогому Сірому Левові за дуже цінні зауваги та доповнення, що кинули світло правди на шлюб забуття вкриті постаті й факти перших важких днів новацького руху.

-. - . - . - . - . - . -

У розвитку новацького руху поміщується три фрази:

- перша: 1924 - 1939 тзв. Улад Новаків,
- друга: 1939 - 1945 тзв. Плем'я Новаків,
- третя: 1945 - х тзв. Улад Пластових Новаків, який ще триває ,
та основна праця пророблена в рр. 1945-1949 .

П е р е д в і с н и к и н о в а ц ь к о г о р у х у .

Новацький рух, тобто рух дітвори в віці 7 - 12 (-14) р.ж. не виникнув зразу. Потрібно було деякого часу, аки думка позитивного виховання дітвори, зокрема пластового виховання, на зріла. Наслідуюванню дітворою пластунів - явище зрештою звичайне - значило зрозуміння в деяких приятелів дітвори й вони завдали собі труду витукати форми діяльності малюків...

Хай прикладом послужить "Пластовий курінь Сокола III - Львів 1914". Для ілюстрації помішую спомини Мирона Федусевича "Малі стрільчички" (Молоде Життя ч. 7-8 - 1923) як "спомин з -перед 10 літ про перших пластових "новаків"".

Чимало з Вас дивується, чому на прапорі, що є в посіданні I пл. полка, написано: "Пластовий курінь Сокола III - Львів 1914". Ось послухайте як це сталося:

Згадане товариство за кілька місяців свого буйного розвитку перед війною зуміло згуртувати майже 1000 українців на городецькій дільниці Львова, завести руханку для мужчин, жінок та молоді, уладити гарну домівку, де крім потрібних приладів (переражно власної роботи членів), введено постійну читальню часописей та позажну книгозбірню серед гарної, хоч скромної обстановки, на яку зложились жертви, а частіше власна праця членів і членок. Вони щоденно вечорами сходилися на руханку, на спільну гутірку, яка все оберталася біля дальшої діяльності товариства, а до їх дум все промовляли докруги розвішені в рамках симболи і кличі як: "Все вперед - всі враз", "Борітеся - поборете", "Де сила - там воля" і тп. Так життя кипіло вірою на краще, леліялись надії... Я певний, що й Ви сходитеся у своїх домівках, прикрашених власними руками, та думаете про майбутнє народу...

Та не в цім діло! Я, хоч бувши пластун, зблукався з дороги, а мав Вам сказати дещо про малих стрільчичків. Саме заверненням прегарного життя в "Соколі III" було посвячення дня 7. вересня 1913 р. прапора, який вповні, від міцяної списи до найменшої вигибки, виконали всі члени. Та

нема що й згадувати, бо цей прапор забрали поляки в листопадських днях 1918 р. а шкода, бо цікаве було виконання! Після цього свята Старецька "Сокола III" рішила більше уваги присвятити шкільній молоді, щоби й цих найменших прив'язати до товариства. Так прийшло в листопаді 1913р. до гуртування школярів 3 і 4 клас народної школи ім.Е.Грінченка в окремий відділ, який пізніше названо "Пластовий курінь". На чолі відділу стає заслужений член "Сокола III" блп.Омелян Козинський залізничний урядник, який згинув пізніше в визвольних змаганнях.

Вправа, а саме військовий порядок, відбували хлопці найперше в руханковій салі "Сокола III" при вул.Городецькій 95, а опісля на обирному подвір'ї.

Я бачу, що Ви усміхаєтеся, бо Ви ніяк не можете дотепер доглянути в гуртку цих хлопців чогось пластового. Ваза правда! Та тільки пам'ятайте, що ніхто не хотів з них робити "пластунів", бо це були хлопці 8-12 літні, а тільки підготувати їх до Пласту, та виховувати в любові до свого рідного, бо ж вони в своїх переважно спольщених ріднях рідко коли чули українську мову.

У школі приучувано їх співати народні українські пісні, які опісля зі захопленням виводили вони підчас маршу та походів за місто, на поле... Згодом стали вони "стрільцями", бо це був передвоєнний час, коли українці та поляки заклали стрілецькі організації в надії на блиську війну з москалями. Це "воєнне завзяття" відбилосся теж на цих малих "новиках", які з несписною радістю розхоплювали між себе "кріси", що їх на лад справжніх поробили їм члени товариства.

А як ці малюки чудово вправляли! Шкода, що не схоплено їхніх рухів на фільмову стяжку, а то б неодні з Вас засоремилися, що ще до сьогодні не вміють як слід повертатися в рядях. Найбільше радості в серцях батьків викресали ці "малі стрільчики" своїм виступом на святі в честь Т.Шевченка, улятованому "Соколом III" 1.березня 1914 р. Бо треба Вам знати, що крім крісів справлено їм повні пластові однострої з капелюхами, то ж справді виглядали вони "відважно".

Зацікавлення цим "пластовим куренем" зростало у Львові, їхні знім-

ки поміщено в тодішній "Ілюстрованій Україні" з 1. травня 1913 р., а відпоручник "Сокола Батька" доручив кожному зокрема натороду в виді книжечки "Пластові гри і забави". Тоді малими полководцями цього куреня були Омелян та Степан Шуровські та С. Вітик. Настала весна та літо. Число стрільчиків зросло до 75. Їх часто було видно поза міс- том.

Ось так раз вели вони "війну" за городецькою рогачкою. Тодішній їхній провідник п. Петрик П. поділив хлопців на дві частини. Одна на- ступала зі сторони Перзенківки, а друга була під Скниловом. Хлопці роз- пустили розстрільну, повзучи, підходили до себе. Хто побідив годі скл- зати, досить, що цими вправами захопили селян зі Скнилова, які таки не- гайно погостили з себе цих малих "пластунів". Інше діло, що опісля не один з хлопців "вислухав" поучення батьків, які затригожені долею сво- їх синів, пізнім вечором вийшли по них аж на городецьку рогачку. Але все таки "вправи" вдалися і "курінь" з'єднав ще більше симпатії. В вислі- ді цього, задумано їм зручити окремий прапор. Підписаний виконав рису- вок, подав розміри, кольори, а члени своїм згичаєм виконали в цілості прапор.

Надійшов пам'ятний день здвигу "Соколів" і "Січей" з день 28.6. 1914 р. У святочному поході мав також виступити "пластовий курінь". Серед сонячної погоди на подвір'ї домівки "Сокола III" ставує "пласто- вий курінь" в повних одностроях в числі 60 хлопців з крісчми, з окре- мим відділом кухарів та санітарів. Голова товариства в прийві повних трьох чот у одностроєних членів передає новий прапор до рук тодішньо- го хорунжого "куреня" Осипа Любчака. На прапорі красується клич : "Вперед". І дійсно пішли вперед. Ще того самого дня роздався в Стр- еві зловіщий стріл, який став гаслом до світової війни.

Що сталося опісля, Ви знаєте. Прийшли і пішли москалі, гернулась Австрія, та життя вже замерло. Аж згодом відновлено Пластовий Уряд при академічній гімназії, в якій очевидно знайшлися деякі "стрільчики" з "пластового куреня" Сокола III. Вони вступили до Пластового Уряду, що став себе звати "1 полк ім. П. Конашевича", а з ними й перейшов не- наче їхній прапор...

Ось так тепер знаєте, чому на прапорі цього полка видно так дивна напись. А пластуни I полка видимо панують стяг тих перших пластових новиків.

I листопада 1923 р.

Мирон Ф е д у с е в и ч.

Відроджений пластовий рух по першій світовій війні дав чимало фактів організування дітвори при юнацьких куренях в рр. 1922-1923. Цю акцію зумовила поява в 1922 р. підручника "Життя в Пласті" - Дрота, виданого із датою "Львів 1921 р." Сірій Лев так говорить про це: "Передовсім впроваджено тут саму назву "новик", "новичка", як відомо мені з розмов з автором, то за певною аналогією не до міжнародніх підручників, а за символікою "місяця - новика". Це останнє було й причиною, що пізніше, мабуть у роках 1925 - 1926, коли розважувано різні пляни вве-дення окремої відзнаки для "новиків", виринув проект відзнаки в формі місяця - новика. Властиво за місяцем більше промовляв би термін "молодик", але цей проект назви впа, бо "новичка" мусіла би називатися невідповідною для "новиків" назвою "молодичка".

Загалом впровадження "новиків" було в "Житті в Пласті" певне скавтоге "новум", непередбачуване іншими, чужонародними взірцями.

Крім розкинених по всьому підручнику "Життя в Пласті" інструкцій для ведення "новиків", автор присвячує значну частину підручника тій проблемі в окремому відділі книжки п.з. "ЧОГО ВЧАТЬСЯ НОВИКИ, А ЩО ПРИХИЛЬНИКАМ ВЖЕ ТРЕБА ВМІТИ?", ст. 7-15. Цей розділ ділиться на такі підвідділи: "В с т у п н і у с л і в' я I. Сходи́ни Новиків, II. Сходи́ни Новиків, III. Сходи́ни Новиків, П р о П л а с т (для Новиків), IV. Сходи́ни Новиків, V. Сходи́ни Новиків, Дальші Сходи́ни Новиків, Я к т р е б а п р и г о т о в л я т и с я Прихильникам до I-го пластового і с п и т у ?". Заголовки, а навіть форму приг'ту подано за

автором. Програма сходин розроблена подрібно за точками, може являтися ще сьогодні зразком, як розробляти програму пластових сходин. Одиноке джерело, на яке автор покликається при укладанні програми, є педагогічно-психологічний підручник Фостера - ЛЕБЕНСКУНДЕ. Програми цих сходин не нагадують у нічому знаних пізніше підручників, чи то тих зі школи Б.П., чи то тих із тзв. "Лісової Мудрости", "Вудкрафт".

Висоту віку для "новиків" призначає автор вгору 12 років, для "новичок" 11 років. Вниз віку в основному не вказано, та ідучи за окремими висловами автора, він не йде нижче 10-го року життя.

В організаційній схемі "новичок" так і вказано 10-тий рік життя. До того віку приспособлено програми сходин.

О.Важнянин з'ясував між іншим і питання новачтва в своїй праці "Пластовим шляхом за красою життя" (1921) в формі прийнятій в клубінгу.

Це були б відомі мені передвісники новачького руху, якого фактичним початком треба вважати 1921 рік.

Далі буде.

X-X-X-X

У К Р А Ї Н О З Н А В С Т В О . (виховний матеріал)

/Обсяг знань новака з ділянки українознавства/.

Українознавство – незвичайно багатий, виховний матеріал. Чимало новацьких виховників не мають ясного погляду на те, що треба, а чого ще не треба з новачками на українознавчі теми говорити. Тому вважаємо за доцільне без повторювання відомих теоретичних міркувань про значіння українознавства в виховній роботі з новачками, подати обсяг українознавчих знань, що їх повинен новак на своєму шляху засвоїти.

І. Г е о г р а ф і я У к р а ї н и .

Містимо частину праці проф. Теслі І. "Географія України", виготовленої в 1943 р. для В.С.У.М. з деякими доповненнями /I-ша проба новака/, та деякими змінами – упрощеннями /III-тя проба новака/, які необхідно було поробити з уваги на достосудання до сьогоднішніх вимог праці УПН-ів.

Ціль навчання географії

... Виховна вартість цього предмету заключається головню в таких точках:

1. Географія відслонює перед нами образ цілої батьківщини і дозволяє нам пізнати умовини життя і праці та потреби населення.
2. Географія вщиплює і угрунтовує розумну любов батьківщини.
3. Пізнаючи природні умови життя й праці українського народу, ми краще розуміємо його бувальщину й можемо витягнути висновки на будуче.

М а т е р і я л н а в ч а н н я т а й о г о п о д і л .

Навчальний матеріал географії рідних земель творить природа усього життєвого простору українського народу (земля, вода, повітря, копалини, рослини, тварини, господарство), спосіб використання природних даних людиною та достосовання до неї свого життя і праці (матеріальна, а частинно і духовна культура народу).

З уваги на це, матеріал навчання географії ділимо на:

- I. Природа українських земель як життєвий простір українського народу -
 - а/ краєвиди України
 - б/ ґрунти
 - в/ води (ріки, озера, моря)
 - г/ рослини й тварини
 - ґ/ людина (раса й природні прикмети)
2. Господарство й його природні умовини, зокрема
 - а/ сільське господарство (землеробство, городництво, садівництво, годівля домашніх тварин, бджільництво)
 - б/ лісове господарство
 - в/ водне господарство (використання суходільних і морських вод для господарських доріг, рибальство)
 - г/ корисні копалини, їх розміщення, видобуток і використання
 - ґ/ промисловість і ремисло (промислові осередки, природні умови розвитку промисловості)
 - д/ комунікація (шляхи сполучення і засоби)
 - е/ торгівля (внутрішня, зовнішня, предмети торгівлі, торговельні осередки)
3. Культура України:
 - а/ матеріальна культура, будова домів, осель, ноша й пожива

б/ духова культура (мова, релігія, звичаї, побут, народне мистецтво, національна свідомість і кристалізація думки)

4. Політичні умови України:

- а/ межі етнографічної території України і її сусіди
- б/ політичне положення української етнографічної території, зв'язок з чужими державами
- в/ границі трьох українських держав
- г/ чужонаціональні групи в межах української етнографічної території і їх роля в житті українського народу
- г/ українці поза межами української етнографічної території
- д/ роля України в житті Східної Європи
- е/ наше найблище завдання.

Поданий матеріал багато не вичерпує всіх питань географії України. Однак вже й ці дані вистарчають, щоб всебічно пізнати Україну. Поданий тут матеріал мусимо добирати для молоді відповідно до віку й інтелігенції та подавати його в доступній для нього формі.

I-ша проба новака.

Підставові географічні поняття. Найважливіші назви з географії України.

Підчас підготовки до першої проби новака (8-річні) повинні:

- а/ закріпити собі (якщо цього не дала йому школа) необхідні підставові поняття з географії: низини, височини, гори (форми земної поверхні), джерело, колодязі, струмки та потоки, правий і лівий беріг, ріка, калабаня, озеро, ставок, болото, море, (підземні й поверхневі води); ліс, гай, степ, поле, село, місто - шляхом спостерігання місцевості, в якій живе в час погоди й після негоди, приглядання до картинок, світлин, гор, майстрування, розповідей тощо.
- б/ вміти назвати найважливіші ріки (Дніпро, Дон, Дністер), моря (Чорне, й Озівське), найважливіші міста (Київ, Харків, Одеса, Львів, Севастопіль,

Хуст), гори (Кавказ, Карпати, Крим), бодай три тварини (ведмідь, дрохва, орел і тп.) і три рослини України (дуб, сосна, корилля ітп.).

Назви ці повинні засвоїти собі новачки за допомогою: картинок, світлин, розповідей (перекази такі як "Дніпро й Десна" гл. В. О. Р. ч. 3, "Кий, Щек, Хорив та сестра Либець" ітп.), гор ітд.

II-га проба новака.

Загальна орієнтація в географії земель України:

Дітвора повинна осягнути ясні й яскраві картини з краєвидів наших земель, як: гори, лісовий краєвид Підляшся, поліські багна, степ, рільниче Поділля і фабричний Донкрай, надкаспійський пустинний степ, море й його береги і т.д., та життя і заняття людей в окремих країнах інших земель.

Багато з поданого тут матеріялу буде такого, що його діти засвоїли собі в школі. Його треба доповнити. Діти пізнають красу і різноманітність українських земель, пізнають доцільність і зрізничковання заняття людей і конечність їх співпраці.

Помічними засобами при тому будуть:

- 1) Прогульки в різні краєвидні околиці.
- 2) Живі й мальовничі описи (тут використати описи в оповіданнях і повістях).
- 3) Картини, знімки, фільми.
- 4) Гутірка на теми праці й життя людей на різних середовищах. При гутірці на географічні теми треба йти за такими вказівками: Вистерігати вербалізму. Кожній назві мусить відповідати ясне й точно означене поняття. Кожного нового поняття з своїми ґрунтовно - незрозумілими для дитини, словами не вживати. Кожне дальше нове поняття будувати на тому, що вже засвоєне. Географія на першому ступні повинна виявити новикові красу батьківщини; образи й описи повинні діяти на його почування, побудити любов до батьківщини, як землі наших славних предків. Перед дитиною повинна виступати яскраво різниця між своїм

рідним а чужим.

Кореляція з історичними даними є конечна. Географія буде тут описова. В причиновість не встрявати, хіба, що дитина сама поставить питання. Треба тоді дати відповідь вдоволяючу й позмозі для всіх зрозумілу.

III-тя проба новака.

Важливіші факти з географії України.

Найважливіші дані з географії рідних земель повинен новак почути на гутірках (грах і тд.) на такі теми:

1. Українська національна або етнографічна територія та її межі.
2. Положення українських земель в Європі. (Українські землі займають південну частину східної Європи і лежать на перехресті важних міжнародних шляхів сполучення).
3. Українські ріки й моря та їх значіння для українських земель.
4. Українські краєвиди (смуговість укладу) і їх перегляд зі зазначенням підсоння, важливіших рослин і тварин, корисних копалин, головних промислових і сільсько-господарських осередків:
 - а/ північна низовинна смуга: Підляшшя, Полісся, Чернигівщина, Ліво - бічна Придніпрянська низовина,
 - б/ середуша височинна смуга: Розточчя, Поділля, Холмсько-волинська височина, Покутсько-басарабська височина, Придніпровська височина, Запоріжська гряда, Донецький кряж, Приозівська височина,
 - в/ південна низовинна смуга: підгірські низовини, Причорноморський низ, Кримська низовина, Долішньо-донська низовина, Кубанщина.
 - г/ смуга гір: Карпати, Кримські гори, Кавказ і Кавказьке підгір'я, Ставропільщина.
5. Український варід, його мова, релігія, культура.

При цій пробі треба завжди послуговуватися картою, якої символи й назви новак повинен засвоїти. При завершенні проби новак повинен вия -

вити знання найважливіших даних з географії українських земель і мати на них загальний, але обґрунтований погляд.

Передумовою вивчення географії України є запізнення зі стінною картою українських земель, з символами цієї карти, вмінням означити на ній віддалень і тд. Новак має вміти означити на карті Європи положення українських земель, визначити етнографічні границі тощо, загальною новак повинен вміти показати на карті відомі йому дані з географії України.

Далі буде.

ФОРМИ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ.

Зробити прогульку на високе місце. Спостерігати, яку форму має поверхня даної місцевини. Що бачимо з горбка?

... Поверхня землі буває різня. Найчастіше зустрічаються рівнини. Вони тягнуться на сотні й тисячі кілометрів. Деякі рівнини здаються зовсім плоскими, але й плоскі рівнини мають нахил у якунебудь сторону.

Звичайно на рівнинах бувають невеликі підвищення — горби. Здалека, з літака, горби майже непомітні.

Рівнини, що підносяться над рівнем моря не більше як 200 м., називаються **низинами**. Рівнини, що підносяться від 200-500 м. над рівнем моря, називаються **височинами**. Підвищення від 500-більше м. над рівнем моря називаються **горами**. Звичайно височать не одна гора й не дві, а багато гір. Одна за одною пнуться вгору, часом заходять вони й вище хмар. Високі вершини є вкриті вічними снігами.

1/ Зроби модель рівнини. Постаб фігурку людини в 1 см, на зріст.

2/ Зроби модель горба: з вогкого піску зроби кілька пісчаних горбочків заввишки 5, 10 і 25 см. Поруч з ними постаб фігурку людини.

3/ Зроби модель ярів: на схилах пісчаних горбів з вогкого піску ,

гострим кілочком зроби вузькі каналики з крутими схилами. В ярі постав фігурку людини.

Л. Т е р е х о в а.

— " — " — " —

П І Д З Е М Н А В О Д А .

Погляньте, що робиться на дворі, в саду, на городі, коли йде дощ. Су-
ха земля швидко вбирає перші краплини дощу й намокає. Дощ іде далі по-
раз більший. "Яка злива" — говорять люди й поспішають сховатися в бу-
динки, під дах. Дощ і далі ллє "як з відра". Вода тече у саду, у дворі. Во-
на зливається в струмки. Струмки, зливаючися утворюють бурхливі потоки,
течуть по дорозі, між грядками городу.

Але дощ пройшов. Виглянуло сонце. Струмки й потоки, що утворилися
під час дощу, поступово стекли. Куди вода поділася ?
Пригадайте собі, як ви робили на заняттях із природознавства для з'ясу-
вання того, як просочується вода крізь пісок і глину. Що ви спостерігали?
Крізь пісок вода просочувалася швидко, крізь глину дуже повільно й то-
му довго затримувалася поверх шару глини. Ви говорили: "Пісок водопро-
никний, глина водотривка". Так само буває й на землі. Дощові краплини й
струмки просочуються все глибше й глибше крізь пухкий ґрунт, крізь пі-
сок. Але ось вода дійшла до шару глини або твердого каменю. Вода почи-
нається тут збирати. Утворюється підземна вода.

Л. Т е р е х о в а.

Замітка Редакції: Поднемо зразки гутірок із географічною те-
матикою для уточнення підставових геогра-
фічних понять.

С Т Е П .

Степ весною - наче килим,
Сонце кидає нитки
Вишиває визирунки,
То розводи, то квітки.

Мов пустеля неоглядна,
Степ пожовклий в-осени,
Мов пісок рудіють трави,
Не шумлять уже вони.

Зеленіє степ весною,
З кожним днем пишніш стазь,
То обсіплеться росю,
То враз пахоці полля.

Не почуєте вже співу
Голосних, дзвінких пташок,
Не побачите ніде вже
Ні розводів, ні квіток.

Степ у літі, наче море,
Розіслався навкруги,
Хто його обійме зором,
Хто углядить береги ?

Степ зимою - мов пирина,
Біла, рівна і м'яка.
Спить на ній зима холодна,
Баба люта і лиха.

Ось подув південний вітер,
Зачиталось море трав,
Справді, гляньте: степ широкий
Буйним сизим морем став !

Мертвий сон старої баби
Злі морози стережуть,
Доки їх вітри південні
У яри не заметуть.

О . О л е с ь .

С Л І Д А М И З А Л І З Н Я К А .

Михась народився біля міст Кривий Ріг, в рудничному селищі, де живуть рудокопи, що добувають руду в глибокій рудні. Татко його великий, дужий, а Михась ще малий. І коли на далекій рудні басом гуде гудок, тоді Михась і його ровесники чимчикують на шлях і задивляються в голубію - чий простір.

Така в них звичка - виходити настрічу батькам, що вертаються з роботи. Всі діти стоять на горбку і чекають. Дивляться вдаль на темну гору. Звідтам йтимуть татусі, йтимуть рудокопи. Вони з'являються із-за горбка, ніби зпід землі виростуть, і повільно, стомленою ходою йтимуть до сенища.

А коли підійдуть до дітей, що чекають їх нетерпляче, тоді посміхаються і беруть синів і дочок на кріпкі руки.

Діти на їх руках як квітки цвітуть, розмазують рученятами батькам піт на лицах і ті виглядають тоді смішно і в той же час видаються урочисто-похмурі, хоч і показують сонцеві білі, білесенькі зуби.

Дзвенять дитячі голоси, дзвенять, як мідні дзвоники, і розвеселяють душі суворих і мовчазних рудокопів.

- А мама що робить - питає у Михася усміхнений тато і так жартома притискає його до своїх могутніх грудей, що у малого аж кісточки тріщать. Душа ж його мліє від втіхи, бо це обнімає його рідний, ріднесенький татусько, якого мама чомусь називає "грубим ведмедем". Коли Михасько виросте, він теж буде такий сильний як татко.

- Мама вареники з сиром варить - відповідає захоплений Михась, а сам вже нишпорить рученятами в батькових нагрудних кишенях сірої блузи, чи немає там чого доброго. Іноді тато приносить Михасеві якийсь гладесенький камінець, іноді камінний листочок, а іноді Михась звайдє там закопчений шматок хліба.

Михасько з великим апетитом їсть хліб, шматочок же малий залишає.

- Чого ж ти не ввесь хліб їси, - питає тато.

- Трішки понесу мамі, хай і вона покоштує, який він смашний та гарний.

- Добре, розумно, мій сину, - хвалить тато Михася. Про свою маму треба завжди пам'ятати.

- Я люблю вас і маму, - говорить Михась до тата. - А татови від цього стає дуже і дуже радісно. На його усіяному зморшками і зарослому рудими волосинками лиці пробігає усмішка, і він починає розповідати про щось дуже цікаве і незнане для Михася.

~ * ~ * ~

Так бувало щодня з тої пори, як Михась став бігати на стрічу татові. І він так зрив до цих зустрічей, що тепер, хоч вже й до школи ходить, але завжди з великим нетерпінням чекає полудневого гудка в рудні.

Так було і нині. І за гори зірвався басистий голос гудка. І зразу ж з рудничного селища з галасом і криком, переганяючи один одного, побігли діти порожнявою дорогою. Михась був, як завжди, перший, бо він біжить прудко, мов той заяць. Ось мчить так, що лиш п'яти мигтять та клубиться колесом порох зпід ніг. Синя сорочина на ньому надималась від стрічного вітру. Він, цей вітер, зірвався десь у криворізьких сухих степах і прикотив аж сюди в далекі рудничі оселі. Різкий і свобідний вітер. Він б'є в засмажене сонцем обличчя Михася, хапає чуприну, рве. Та гей, гей. Не втримати хлопця. Він хоче бути першим. Така вже в нього вдача.

І ось Михась вискочив на горбок і глянув далі на гору. Звідтам мають з'явитися рудокопи. Діти з галасом підбігли до Михася; задихані, спітнілі, стали. Настигли дівчатка, що завжди відстають, бо бігають нехутко.

- Сідайте, - подав команду Михась. Відпочивайте. А як наші з'являться ізза гори, то побіжимо навипередки - хто швидше.

Сіли всі, хто як зумів. Одні по-турецьки, ноги навхрест під себе, другі лягли. А на горбку кучерявиться пахучий чебрець. Цвіте синіми малюсінькими квіточками. А пахне, як ладан. Гарно. В небі співають пташки.

- А що за це першому - питає хтось із хлопчиків.

- Ножик - вигукує Михась. Ножик тому, хто мене пережене.

Він говорить запально, виймає з кишені чорних штаняв подарований йому татком чорний ніжик і привабливо крутить ним над чуприною.

Всі діти зацікавлено дивляться на Михасів ніжик. Чкий то він хороший, гострий. Ним вирізати щось можна і олівець зручно застругати. Щасливий Михась, він має доброго татка, татко йому ніжик подарував. І кожний хотів би мати такий ніжик з білою кістяною ручкою. Але Михась так хутко бігає, ну достеменно як заяць. Одним словом, Михась миткий хлопець.

— "Але щось довго наших не видко" — міркує собі Михась. Він встает з землі, випростовується і зорить в бік рудні. І тут враз починає гудіти гудок. "Знову гудок? Це небувале. Але що це?" Гудок не замовкає:

Гу — гу — гу — вие він довго, тривожно, протяжливо.

Стривожені діти схопилися на ноги і в кожного переполохаво забилось серце. Михась аж за груди схопився, так його щось різнуло. "На рудні щось недобре. А там же мій татусько." — пронизує хлопчину жахлива думка, і він зараз зривається з місця, зривається з горбка і біжить на гору в бік рудні. За ним лавою сунуть діти рудокопів, перелякані несподіваним жалібним ревінням. З рудничного селища на шлях до рудні вибігли заклопотані жінки. Між ними напевно і мама Михасева.

Ось хлопчик вибіг на гору і з усіх ніг кинувся вниз до рудні, що розташувалася в яру, он там, де стоять похмурі, обвітрені будови.

А гудок вие і вие, кличе і кличе, ридче і ридче.

Біля рудні метушаться люди, чути нервові крики, гармидер голосів. З боку з міста підкотився білий автобус швидкої допомоги з червоними хрестами по боках.

"Що там з татуськом?" — проймає хлопця пекуча думка:

Він підбіг до рудні, метнувся поміж людей і почув:

— На десятій лаві обрив. Людей привалило.

Задиханий Михась підскочив до спуску в рудню. Саме в цю мить у кліть, яка схожа на вінду, заходили люди. І не встиг ще й оком моргнути, як Михась вже стояв між рудокопами.

— Ти куди? — суворо запитав його лікар в окулярах.

— До татка. Там мій татко, — відповів збентежений хлопчина.

- Це син нашого бурщика Анто́на - пояснив вусатий рудоком і в цю мить кліть рушила та стрігголов посунулася вниз. Перед очима повсталз темрява і знизу подуло холодом. Десь цяпотіла вода.

Легко і швидко линула кліть вниз. Потім вона спинилась, і повис - нувши над проваллям стовбура, зколихалася на сталевій ливві.

Люди виходили з кліті. Михась теж вийшов на залізні плити, якими встелено майданчик біля стовбура. Коли дивиться, а в сяєві електричних лампочок з боку галерії ідуть рудокопи. А між ними Михаськів тато. Хлопець аж крикнув з радости.

- Татку, мій любий татку!

- А ти чого тут? - здивований запитав бурщик Антін свого сина і взяв його на руки.

- Я думав, що вас тут привалило та й прибіг спасти.

Всі рудокопи розсміялися.

- Злізно, вже ми самі себе врятували. Всі живі і здорові, - гукнув замурааний рудокоп.

- Ну, коли так сталося, то ходім, сину, зі мною, глянемо як на новій дільниці добувають залізняк, - сказав, посміхаючись, татко і, поставивши Михася на ноги, повернув з ним в темний коридор.

Тато освічував дорогу лампочкою і йти було добре.

- Оце ми зараз побачимо, як добувають залізну руду - залізняк - говорив татко Михасеві і вони зайшли в глухий закуток. Тут працювали рудокопи. В їх руках були різні блискучі сталеві інструменти і відбійні молотки.

- Цими інструментами робітники - бурщики пробурюють діри в скелях залізняка. В ті діри закладають вибуховий матеріал - динаміт і розколюють залізнякову скелю. Вона розпадається на отакі брили...

Татко підніс зпід ніг рудий волохатий камінь, якого тут влялися цілі купи. Цей залізняк люди вантажили в вагонетки і везли кіньми в бік стовбура.

- Ти, сину, добре зпам'ятай, мизнаходимося в рудні під містом Кривий Ріг, яке є центром Криворіжського залізо-рудного басейну. Тут добу-

взють залізняк. Видють його на поверхню землі, потім наваживши у вагони, відправляють на перерібку до металургійних заводів. Там з цього залізняка витплюють метал.

В той день Михась і татко разом аж з самої рудні поверталися додому. Михась на спогад свого перебування в глибокій рудні ніс черво-нястий шматок залізної руди.

Їх радісно зустріла мама. Вона вже знала яка трапилася з Михасем пригода -- він аж у рудню лезив за татком.

- Ну, тепер у мене є аж два рудокопи -- весело вітала вона батька і сина, ставлячи на стіл вечерю.

Григорій Стеценко.

Замітка Редакційної Колегії: поміщуємо одне з оповідань Гр. Стеценка, як приклад способу вивчення географії України.

- " - " -

З А Г Л А Д К А .

Це здивує м'ябуть всіх,
Є такий чудовий Ріг,
Ні з корови, ні з рога,
Ні зі скрині, ні стола,
Ріг той найбагатший є,
Сталь прекрасну він дає.
В Україні він, це знайте,
На чужині й не шукайте.
Що ж то є той славний Ріг ?
Хто б те нам сказати міг ?

М. Петрів.

С В Я Т К У В А Н Н Я Ш Е В Ч Е Н К І В С Ь К И Х Д Н І В

С Е Р Е Д Н О В А Ц Т В А .

Шевченківські концерти, що їх улаштовують дорослі, не дають стільки виховних користей для дітей, що їх можна мати, коли програми свята приміненя до рівня дітей. То ж найкраще зробити Шевченківське свято окремо для дітей, а якщо вже неможливо, тоді дати дитячу точку в загально-громадянському концерті.

Програма Шевченківського свята для новацтва може бути дуже різноманітна і такою вона повинна бути, щоб сповнила своє завдання. Кожного року стараймося улаштовувати свято з іншою програмою. Не тільки пісні, деклямації та сценки, що звичайно входять у програму дитячих концертів, але й щось оригінального кожного року.

І так дуже вдалим є інсценізація казок про Шевченка, оповідань, віршів. Інсценізувати легко, а до того інсценізація вимагає меншої підготовки самих дітей, які не можуть часто сходитися у великих містах.

Ось подаємо казку про "Правду та Кривду", яка розповідає про життя Тараса Шевченка і дає змогу познайомитися дітям із життєписом поета. Кінцевий образ інсценізації - пам'ятник Шевченка. Зробити підвищення, а на ньому погруддя чи просто силуетка, витята з темного картону. Пам'ятник удекорований, або добре було б, щоби новацтво декорувало його само на закінчення інсценізації у формі зложення своїх "дарунків" Шевченкові. Крім квітів можуть це бути виконані "щось доброго" - список добрих діл, які відчитує якийсь новак чи новачка. Дарунком можуть бути: вишиваний рушничок на портрет Шевченка в домівці, витинанки з шевченківською тематикою для домівки, книжки для бібліотеки, або просто заощаджені грошеві жертви дітей на добру ціль - пакунок для хворих в Німеччині, жертва на потреби С.Х.С. і тд. Таке приготування складання пожертв треба приготувати заздалегідь з батьками та з новаками на сходах.

Складання жертв - дарунків має багато виховних моментів.

Під кінець можна навіть оголосити, що котра дитина привнесла в дарувку Шевченкові.

Для новацтва, що не знає добре української мови, гарним дарунком буде, якщо вони навчатися віршків і скажуть їх перед пам'ятником Шевченка. Можуть бути також пісні та рисунки.

2/ Іншою формою відсвяткування Шевченківських Роковин може бути новацький вогник. В програмі вогника гри: "Подорож в Україну". Човацтво робить поїзд (держачись один одного обома руками за стан) і їдуть в Україну. По дорозі зупиняються в місцевостях та містах, та відповідними рухами, співами, деклямаціями, розповідями, чи просто відповідями на запитання провідниці (-ка) оповідають про них, що знають. У Києві їдуть на Дніпро, сідають у пароплав та їдуть трошки далше, до Канева, до Шевченкової могили, там віддають шану Кобзареві відспіванням пісні, збіркою та привітом "Готуйсь!", повертаються знову Дніпром та подивляють красу його берегів. У Києві оглядають Печерську Лавру, Золоті Ворота, Софію і тд. При цьому повинні бути якщо не гарні, великі ілюстрації, а то й висвітлені картини епідіяскопом, так бодай які тільки можливі ілюстрації.

Розповідь провідниці подорожі перериваються також рухливими грами, як от "Люди працюють" - на Київщині жнуть, косять, гребуть, сіють і тд., на Поліссі пливуть човнами, ловлять риби, на Підкарпатті працюють у шахтах і тд.

3/ Можна відсвяткувати роковини Кобзаря також тереновою грою. Тема гри: Подорож в Україну. Учасники гри мають за завдання: знайти і записати правильний шлях з місця замешкання до Києва в Канів на могилу Шевченка. Допоміжними їм у цьому компас, (орієнтація за сторонами світу) знаки, листи із відповідними директивами та завданнями та інші ознаки правильної маршрути. Знаки не тільки індіяньські, але у формі залишених ілюстрацій, що характеризують дану місцевість. Чпр. у Парижі вежа Аїфля, потім рисунок ріки із написом Рейн, ще далі інші відомі дітям зо школи (примінюємо всі ці завдання до віку та освіти учасників гри), у Львові завісимо у відповідному місці рисунок св. Юра, Високого

Замку (можна подати також могили Франка, Ольги Басараб, Січових Стрільців, Біласа та Данилишина). Зо Львова зазначуємо дальший шлях аж до Канева. Новачки мають записати всі знаки їх дороги, відчитувати листи (можна дати листи зашифровані й увести цим ще одне утруднення гри), у пунктах, де є залишені відповідні ілюстрації будівель, фотознімки визначних осіб, місць, позазначувати їх відповідними написами, а там де є лишень написи, порозкладати відповідні дані їм перед грою ілюстрації. Для ознаки гір можна дати каміння, сіль, насту на Підкарпатті, пшеницю на Поділлі і тд. Кінець гри у Каневі на могилі, де нараджуються що доброго можуть учасники гри виконати з нагоди святкування Роковин Шевченка, роблять постанову, записують її і віддають провідниці гри. Провідниця звітує про це до Гнізда, чи Коша, та пильнує виконання постанови. Для оживлення гри провідниця в "дорозі" розповідає про Україну. Коли українець поїде на чужину, аж тоді відчує що таке Україна. Ніде на чужині нема таких мальовничих сел, міст, нема такої гарної природи, не чути такої гарної української мови, таких милозвучних пісень. Усе для нього на чужині, хоч і гарне, але непривітне. Бо "Нема на світі України, немає другого Дніпра!". І хоч українець замандрував би в теплі краї, де ніколи нема зими, все тужитиме за своїми людьми, за рідною Батьківщиною.

"Згадуєм сумно за рідну Україну,
Повну принади землицю,
Повну й ланів, і гаїв, і садочків,
Повну краси чарівницю".

Багато українців, що мусіли покинути Україну й не могли вернутися у свій рідний край, з великої туги в'янули та вмірали. Шевченко був 10 років на Сибірі, а тільки про Україну все думав.

"Аби хоч крихітку землі
Із-за Дніпра мого святого
Святії вітри принесли..."

Наша Батьківщина - красна земля! Її краса різноманітна: гори, ліси, гаї, степи та моря. В горах чудові озера, на річках водопади. Зелені доли-

ни, білим квітом прибрані сади. Стань тільки та дивися! Дивися і дубуйся красою рідної землі. А яка багата наша земля! Недаром звели "медом і молоком пливуча земля". З лона нашої землі видобувають багато копалин, потрібних для людського життя. З глибин нашої рідниці тече цілюща вода, що принесе здоров'я людям. А крім усього того, Україна наша батьківщина, місце народження наших дідів і прадідів, наших героїв, визначних людей. Кожен українець бажає бути в Україні й вертається хоч би з другого кінця землі -

" В рідний край, давно коханий,
Пишнотвітний, злототканий,
В рідну хату, в рідний степ."

" Ой там моє серце...
Ой там, в Україні в безкраїх степах,
В степах, на могилах вподобало жить,
Де здавна покоїться, тихо лежить
Батьків моїх слава і лицарів прах."

Замітка Редакції: Варто б подумати про спеціальне окреслення (назву) для поданої другої форми святкування Шевченківських роковин, щоб не замазувати виразних меж поняття "вогник" чи "ватра". Подана програма повністю не дається вивести при символічному чи справжньому вогні й міняє характер імпрези.

ПРО ХЛОПЧИКА ТАРАСИКА ТА ЙОГО ЗОЛОТЕ ПЕРО.

Золоте українське сонечко світило так гарно, так весело понад білим селом. Хатки так і потопали у молочному вишневому квітті, а на пригорбі за селом красувалась панська палата. Дальше простягались зелені розлогі поля та луги, а далеко, далеко, над річкою стояла висока давня могила. На лугах хрупали білі вівці сочисту весняну травичку, а над річкою зібралися хлопці — пастушки, та заводили свої ігри.

Один із них, чорнявий, промовив:

— Глядіть, хлопці, як високо вже сонце піднялося. Час вже нам йти в село, а то знов істи нам не дадуть. Запізно — скажуть — прийшли.

— А справді — час вам вже йти!

— А хто із вівцями тут останеться?

— Та хіба вже Тарасик!

— Дому і так до їжі ніколи не спішиться...

— Він все не такий як інші...

— Але де це він зараз пропав? Треба ж йому сказати, щоб глядів!

— Хіба не знаєш? Певно десь на вершечку могили в буряні заховався! Там він цілими днями любить пробувати...

— Гей, Тарасе! А ходи сюди — и — и! Тарасе — е — е — е, гукали хлопці. Та ніхто не відповідав їм. Треба було шукати. І справді — безбаром і знайшли його — аж на вершечку могили, поміж листям лопухів. Сидів він в убогій, полатаній сорочині та глядів широко-розкритими очевятзми в голубе весняне небо, що мов церковна бавя простягнулося над зеленими лугами. Не чув він, як кликали його хлопці, не бачив як підійшли до нього. Аж коли чорнявий потягнув його міцно за рукав, тоді Тарасик неначе із глибокого сну прокинувся...

...За вівцями вашими глядіти? Добре, добре, догляну...

І знов задивився в голубе, безкрає небо, мов у чарівну казку потонував. А хлопці збилися в одну громадку та, жартуючи і підспівуючи, побігли в село.

А Тарасик так і сидів непорушно на могилі та глядів з химерними хмаринками, що почали збиратись на небі. Коли глянь — з під могили хтось підходить вгору до нього. Стрепенувся Тарасик; думав, може лаво — вий зняв вієці та ще й ползати прийшов. Та ні, не лавовий це. Бо й високий і дужий, що такого і в цілому селі не знайдеш, та й одягнений не так як інші люди. Дорогий сьотовий жупан та крива шоблюка при босці, та вуси довгі — довгі та сиві, та чуб з уxo зкручений. Та очі в нього так дивно сіяють...

Вийшов він на могилу, став перед Тарасиком, та каже:

- Здоров був, хлопче!

- А здоров, діду!

- Ти хто такий хлопче?

- Я Тарас, а по батькові Шереметком звать. Я сирота; ні батька ні веньки не маю, а брати мої та сестри до дня Божий на панщині працювати мусять. Та знаю я від діда Івана, що не звжди мій рід був у неволі, як тепер. Знаю, що колись мої предки й славні козачки у сьму Візантію в походи ходили, бідних бранців християнських із бісурменської неволі визволяли.

Знаю, що перед козачки тремтіли сьмі королі у Варшаві та царі у Москві... Славний був колись козачий рід...

Підкрутив дідуган сивого вуса таї каже:

- А звідкіля ж ти будеш, хлопче?

- З сього села, що там в долині — із Кирилівки, що належить п'яву Енгельгардтові. Та не лиш це село — моя батьківщина. Бо мої і всі лави широкопелі і Дніпро могутній між берегами зеленими і пороги його голосні. Мій і Київ Золотоверхий і вся Україна прекрасна — вся моя, бо люблю її всю. Бо як пісню — думу давню козачьку заспівую — здається, весь світ мій!

Підморгнув дідуган густою бровою, таї каже:

- А що ж ти тут робиш, хлопче?

- Тепер ось стережу чгвят, та не сеої, а колись — як виросту, хочу пісні — вірні писати про давню славу, про волю козачьку. Хочу кротки

рисувати - всю красу моєї України змалювати, щоб всі знали, що кращої за Неї немає на цілому світі!

Поклав дідуган руку Тарасикові на рamię, а очі його ще яснішим блиском розгоріли...

- Я бачу, хлопче - каже - що ти той, кого я шукаю. Ходи ж зі мною!

І взяв дід Тарасика за руку - та глянь! Довкруги них вже не густі лопухи - буряни, а золоті ворота на землі - на самому вершечку могили. І виняв дід криву шаблюку із похви і вдарив нею тричі в ворота. І ворота золоті сьмі перед ним відчинилися - і повів дід Тарасика вузькими та темними ходами - кудись глибоко під землю.

Не знав Тарасик, чи довго вони йшли, чи ні, аж ось зайшли у велику, велику комору. Глядить Тарасик - а там кругом на землі козачки мертві лежать. Та всі порубані та посічені, та кров зпеклася на їх молодецьких лицах. А біля них шаблі та самопали, золотом вибивані, та пірначі та бунчуки самоцвітами ясними прибрані. А над ними похилилися прапори козацькі - малинові, в лютих боях пошматовані...

І промовив дідуган до Тараса:

- Оце, хлопче, давня воля спить. Оце, давня слава козацька у землю захована. Міцно заснула вона - та не навіки. Бо на те я й шукав по світі хлопчини, щоб розбудив її... І знайшов тебе, мій сину.

І виняв дід криву шаблюку з похви і вдарив нею тричі в стіну.

І глянь! Вже не шабля, а перо золоте в нього в руці. І промовив дід:

- Ось тобі, сину, золоте перо. Бо не шаблею, не гаківницею будеш давню славу та волю будити, а оцим пером золотим.

І взяв Тарасик золоте перо в руки, та пригорнув міцно - міцно до свого серця. Та глянь! Один за одним почали козачки мертві підводитися, почали свої шаблі золотоковані припоясувати, самопали в руки брати, в лави ставати. І прапори малинові зм'яли над ними, і бунчуки та пірначі блиснули... Глядить, глядить Тарасик, та очам своїм не вірить, та все перо золоте до серця пригортає...

І здивувався Тарасик, що друзі його із глибокого сну розбудили - щоб вівці домів гнати, бо буря надходила. І пішов разом із всіми хлопцями за вівцями домів. Та все дорогою якусь думу думав, та щось неначе до серця свого пригорнув. Та нікому не розказував, як то він із дідом з могили мандрував... Тільки добре, добре запам'ятав собі, що бачив у козацькій могилі, та злов'яв золоте перо глибоко у своїому серці.

І виріс Тарасик, і пішов у світ і золотим пером із козацької могили почав писати пісні про давню славу, почав малювати картини, що звеличували красу України... І хоч нелегкий був його шлях, хоч водила його доля і в холодний Петербург і в Аральські пустелі - то він аж до смерти свого золотого пера не покинув. І віршами своїми збудив давню славу України, збудив волю та правду козацьку, щоб гомоніла до віку !

-X-X-X-

Далеко ген, на рідній Україні,
Там, де Дніпро і де степи зелені,
Убога мати у малій хатині
Дала життя маленькому хлопчині:
 Ішла на панщину пшеницю жати,
 ... маленького з собою брала мати,
 Часу не мала синя попестити,
 За його долю Господа молити.
І ріс Тарасик, той малий хлопчина,
Убога, та розумненька дитина,
А дід розказував йому про славу,
І про козацьку давню державу...
Любив Тарас ходити на могили,
Що кости славних козаків покрили,
Любив шукати в далині на сході,
Стовпів, що то стоять на небозводі.

Та вмерла ось Тарасикові мати;
Приїшла і мачуха лиха до хати,
І тільки ще одна сестра його Ярина,
Його любила, як свого сина.

Та не минуло років два від того,
Як втратив він і батенька свого,
Не має Тарасик мами вже, ні тата,
І мусів пасти йти чужі ягнята.

Та вже тоді, в степу, між бурянами,
Писав маленькі книжечки з піснями:
Про степ і про Дніпро і про могили,
Що про козацьку славу говорили.

А що хотів він вчитися усього,
Пішов в науку до дяка лихого.
Та не стерпів дяківської неволі,
Пішов у світ, шукати дальше долі.

Та не минути доленьки лихої:
Узяв його до себе пан в покої.
І замість правди між людьми навчитись,
Тарасик мусів панові служити.

Хоч їздив він із паном по чужині,
Та не забув ніколи України,
Писав пісні та рисував картини,
Хоч пан карав його за це що дивини.

Та ось друзі знайшлися з України,
Побачили його пісні і картини,
Побачили Тарасову недолю,
І викупили всі його на болю.

І став Тарас нові пісні писати:
Що Україна мусить знов повстати,
Що розвалиться церква — домовина,
І знов воскресне давня Україна.

Що прийде суд, що заговорять гори,
Що попливе катівська кров аж в море,
Що згине вража сила ся проклята
І знов полюбить брат свого брата.

І всі пісні читали Тарасові,
І вірили, що прийде день обнови,
Один лиш цар, що гнобив Україну,
Ненавидів Тараса до загину.

І щоб Тарас не міг віршів писати,
Заслав його лукавий цар в саидати,
Заслав його в пустиню, у чужину,
Щоб там Тарас забув про Україну.

Та не забув Тарас в чужій пустині,
А знов писав про степ, про ріки сині,
А щоб кати не бачили лукаві,
Свої вірші ховав він у холяві.

Так десять літ промучився в неволі,
Та не зламався, не скоривсь недолі,
Аж поки лютий цар отой загинув,
І знов Тарас вернувся в Україну.

Та вже степи та рідні могили
Йому давньої не вернули сили.

І так бесяної одної ночі,
Замкне Тарас на віки свої очі.

І в Каневі, на Україні милій,
Спочив Тарас навіки у могилі...

.....

Та не пропали пісні Тарасові,
Про рідні села, про степи шоккові,
Про те, що правда наша переможе,
Що скинемо важке ярмо вороже.

І тут до нас, в далеку чужину,
Його пісні хай пташками прилинуть;
Хай нас навчать любити Україну,
Як він любив: до смерті, до загину!

- " - " - " -

Оксана І В А Н Е Н К О .

" В Е Р В О В А Г І Л К А . "

Минав жовтень місяць. У безмежних степах застогнав вітер холодний, та заквилив звір голодний. Треба було поспішати, щоб переплисти сердите й примхливе восени Каспійське море, поки не припинилась навігація. Тому на останній зупинці, у маленькому степовому містечку Гур'єві, пробули лише кілька годин. Незабаром мала вийти в море рибальська шхуна, і унтер-офіцер Булатов домовився, що їх доведуть на звіт до Мангішлаку - півострова на східному березі Каспійського моря. Їх було двоє - проїжджих. Унтер-офіцер Булатов і доручений йому під виглядом рядовий окремого Оренбурзького баталіону Тарас Шевченко.

Булатову наказали пильно стежити за рядовим Шевченком, щоб бува, чого не писав, нічого не малював у дорозі, щоб ані клаптика паперу, ні олівця, ні пера не тримав у кишені чи в ранці.

Нічого того й не було у Тараса.

Самий ненависний солдацький ранець за плечима, що от уже 3 роки носить його Тарас.

Так, за плечима вже три роки неволі. Орська фортеця, походи в пустині, плавання на Аральському озері. Та комусь там з начальства ня го - рі, здалося, що ще недосить карається поет і художник Тарас Шевченко, і знову тюрма в Оренбурзі, Орську і от відправляють його в далекий форт Ново-Петровський.

У серці Тараса невсипуша туга. Не можна звикнути до неволі.

"Хоча й волі, сказати по правді, не було", - пролітає в думках рядок з його ж вірша, написаногодесь на шматочку паперу. Тарас гірко всміхається сам до себе. Тепер і цього не можна буде - пильне око наглядача не кине його й на мить.

От і зараз унтер Булатов подивився підозріло, але ж навіть йому присікатися нема до чого. Булатову нема діла та й не цікавить його, що це за людина, завіщо потрапила під "червону шапку". Для нього, власне, це вже не людина - це арештований, засланий, покараний, яких він багато бачив у своєму житті.

Тарас весь час мовчить. Такий мовчазний, сумний, лише коротко відповідає на запитання.

Коли дісталися до Гур'єва, правда, трохи ніби ожив, колишня юнацька цікавість засвітилася в сірих очах - та одразу й погасла. Нічого цікавого не було в цьому маленькому рибальському містечку. Треба було не баритися - перекусивши хлібом і рибою, подалися до ріки Уралу влаштуватися на шхуну.

Перед ними проїхав віз з палицями.

- От для "зеленої алеї" було б, - багатозначно промовив Булатов - а може для цього й везуть.

Тарас здригнувся. "Зеленою алеєю" звали кяру шпіцрутентами. В два ряди вишиковували солдатів, давали кожному палицю в руки, покараного роздягали до половини і вели зі зв'язаними назад руками між цими рядами, і кожен з солдатів повинен був ударити його по оголеній спині палицею. Іноді присуджували тисячу ударів, іноді дві - мало хто виживав після цього...

Тарас нагнувся - одна палиця лежала на дорозі; мабуть, упала з воза. Він підняв її. То була ще свіжа гілка.

- З верби - тихо промовив Тарас. - Вербова гілка.

І вмить уявив тихий став там ген - ген на Україні, і широкі верби похилили свої віти над ним.

Він не кинув гілки. Так і прийшов з нею до річки і в човен, сів стискаючи її в руці.

Гілка - не олівець, не перо - нею не напишеш віршів, не змалюєш малюнка. Булатов не звернув на це уваги.

От впливли в море, бурхливе, неспокійне, холодне осіннє море. Шхуну то підкидало вгору, як трісочку, то кружило, то заливало водою. Але під час плавання на Аральському озері Тарас звик і не до таких штормів. Він допомагав рибалкам, спокійний, замислений, заглиблений в свої думи. А гілочку не викинув у море, заткнув за пояс у свою солдатську кирею, ніби була та вербинка з далекої рідної України.

Так і прийшов він з вербовою гілкою до Ново-Петровського форта.

х-х-х

Піски та піски. Ні деревця, ні зеленого кущика. Скільки око сягає - сипучі руді піски, мертвий безмежний степ. Бур'яни верблужі колочі та полян - оце вся рослинність. Голі сірі скелі височать над морем. На крутій скелі, верстов зо три від моря і стоїть форт Ново-Петровський.

Скільки тобі конати там Тарасе ?

Десять гармат мусять наводити острах на кочових казахів. Та хто там думає нападати на цю фортецю ? Казахи мирно пасуть своїх верблудів, овець та кіз, тільки не чіпайте їхні кибитки, та не кривдіть їх самі. Невеличка кам'яна церква височіє над іншими будовами - будинком команданта, лікарнею, флігелями для офіцерів, казармами для рядових. Усе пофарбовано в жовтий колір, і не тільки здалека, а й поблизу зливається з пісками, яким ні кінця ні краю...

Широка моя, незамкнена тюрма, - думає Тарас, - і хоч би де деревце яке !

Він виймає вербову паличку - і втикає в землю на гарнізонному городі.

Човен, що привіз Тараса до Ново-Петровського, був останнім за той рік зв'язком з світом. Булатов здав Тараса Шевченка ротному командирові Потапову, випив на дорогу горілки і поїхав тим самим човном на зад. І вже до весни ні пошти, ніяких звісток не чекати в форті.

Тарас тільки глянув на Потапова - так серце в нього і завмерло. Ніякого навіть нятяку на розуміння чогось людського не було в цьому грубому червоному обличчі з низьким чолом, синім носом любителя випити, злим поглядом невиразних жовтозеленого кольору очей.

- Як ранець тримаєш! - гримнув він для першого знайомства. - Як стоїш! Я тебе вивчу стояти і відповідати як слід!

Він покликав одного з солдатів і наказав взяти Тараса Шевченка під особливий нагляд. Цей "дядька", як звали таких наглядачів, мусів виводити Тараса на роботу по форті, на муштру.

- От бідолаха, - зітхнув в казармі, куди привели Тараса, один з солдатів. - Одразу такому недолюдкові в лапи потрапив.

Не тільки вся рота ненавиділа Потапова, навіть інші офіцери не любили бувати в його товаристві, і тільки що не є найгірші пропियाки випивали з ним разом після "получки".

- Я таки зроблю з нього солдата! - похвалявся, набувцючившись Потапов. І щоранку починав свої звичайні знущання.

- Виверни кишені - гримав він, викликавши Тараса перед строем. - Може ти там якісь недозволені віршики чи малюночки хораш! Відповідай голосніше! Дивись прямо, коли начальство з тобою розмовляє. Витягни носок, ще! Ще раз! Ще!

- Дивіться, - звернув увагу команданта один з офіцерів, дивлячись з ним у вікно на гарнізонний плац, де відбувалося вчення, - і сміх і горе з цим Шевченком. Погляньте на його постать! Ну, просто видно, що людина зовсім не здібна до цього.

- Вона здібна до іншого, - тихо промовив командант, закусивши сивий вус і почервонівши від досади, від ніяковості і від безсилля.

Цей старий командант Маєвський трохи знав, хто такий Тарас Шевченко, але поки що ніяк не міг полегшити його долі.

Форт з двома десятками офіцерів, лікарем та невеличкий виселок, де

жили крамарі, нагадували йому кубло змії, що стяглися сюди з найжахливіших кутків пустині. Коли й не кусають, так сичать: плітки, доноси, скарги — от їхнє сичання. Один брутальний Потапов чого вартий. А коли трохи обмежити його — одразу полетить донос за зв'язок та за потурання політичному злочинцеві Тарасові Шевченку.

— Ну, чого ти так присікуєшся до цього нещасного Шевченка? — питали інші офіцери Потапова, — хіба ти сам не бачиш — нездійснений він до цього!

Потапов випинав груди — так, він бачив, робив полковник в Оренбурзі — і кидав:

— Мені за нього на смотрі відповідати доведеться. Я з нього цей неслухняний дух виб'ю.

Х-Х-Х

І там, у пустині, широкій, незамкненій Тарасовій тюрмі минають завірюхи та хурделиці. І приходить весна, і сонце світить на ці піски, на ці скелі.

"А у нас там зілля зеленіє, верби розпускаються, бруньками вкриваються..." — згадує Тарас, ідучи гарнізонним двором.

— Тарасе! Джолдише Тарасе! — раптом чує він. Він обертається — молодий кзах, який допомагав городникові носити воду, гукє його.

— Чого тобі, Сатангуле? — питає Тарас, підходячи до нього.

— Джолдише Тарасе! — каже радісно Сатангуле, його черні очі сяють від задоволення. — Ти посадив палицю торік — дивась, ходімо, дивись — вона зазеленіла.

Він підводить Тараса до того місця, де тарас торік восени увіткнув вербову паличку. Тарас дивиться, і невимовна радість охоплює його — з гілочки побігли паростки, свіжі, зелені паростки. Вона перебула страшну зиму, сніги, вітри, завірюхи і витримала, витримала все!

Сатангул дивиться на неї, як на чудо. А Тарас радіє, щасливий, ніби одержав найдорожчий дарунок.

Вони обидва стоять якийсь час мовчки.

- Ходімо, Сатангуле, принесемо води та поллемо нашу вербинуку, ваше перше деревце. Воно витримало зиму, треба зберегти і від палючого літнього сонця пустині перше деревце !

Перше деревце в цій мертвій пустині !

х-х-х

Воно росте, перше деревце в мертвій пустині. Минають роки, і це вже зелена, чудесна верба,

Минають роки. У Тараса вже борода виросла, а голова полисіла, як у старого, і так, як і раніше, виводять його на муштру. Та тільки перевели в інше місце жорстокого Потлюба. Помер старий командант Мезевський, який все - таки, чим міг, полегшував долю поета. І раптом на гарнізонному подвір'ї затупотіли швидкі дитячі ніжки, збринів ніжний дитячий сміх, залунала жіноча привітна розмова.

- Дядю Горич ! Дядю Горич ! - кричить маленька кучерява дівчинка і з розгону кидається на руки Тараса Григоровича.

- Справжній тобі Горич, - сміється ласкаво Тарас, цілує дівчинку і пригортає до себе, - дружочку мій Наталонько !

- Казку, дядю Горич, розкажи казку ! - І дівчинка показує рукою на город, де розкинула зелені віти Тарасова верба.

Це маленька Наточка Ускова, дочка нового команданта Іраклія Олександровича Ускова, який приїхав сюди з дітьми і з дружиною Агатю Омелянівною. І Агаті Омелянівні і Іраклію Олександровичу ще в Оренбурзі, звідки вони їхали, розповіли про Тараса його знайомі і друзі, просили, що можна зробити для нього. Ускови, люди освічені і культурні, обіцяли це і виконували, як могли. Та найбільшим щастям для Тараса були в їхнім домі діти. Увесь свій вільний час Тарас проводив з своєю улюбленою, маленькою Наталочкою, яка не вміючи ще вимовити "Григорович" казала "Горич".

- Справді, мабуть, горе мені за батька, - всміхався Тарас. От і зараз потягла вона його на їхнє любиме місце - під Тарасову вербу - а там уже чекали на них городник Сатангул з своїми братіком і

сестричкою, маленькими чорнявенькими казашатами і приятель Тараса, його земляк з України, рядовий Андрій Обеременко. -

- Казку, розкажи казку, дядю Горич. - Наталочка маленькими рученятами ніжно гладить Тарасову бороду.

Він уже багато розповів Наталочці "казок" спогадів про свою далеку Україну, про її зелені гаї, Дніпро, сади, він стільки переспівав їй рідних пісень. З неменшою увагою слухали його завжди і Сатангул і маленькі казашата, а Андрій Обеременко тільки зітхне завжди тай одвернеться, щоб не побачили люди сліз на його добрих, ясних очах.

Всі зажурено дивилися на нього, а Наталочка, хоч і не все зрозуміла, почала водити маленькою ручкою по голові і бороді "дяді Горича", щоб не журився.

- Та от з палиці, яку, може, на "зелену алею" готували, виросло таке прекрасне дерево тут у пісках, у пустині, в яку, мабуть, Бог забув засіяти зілля, - усміхнувся Тарас, - то, може, ми, люди, самі це зробимо.

- Що ви вже вигадали, Тарасе Григоровичу? - запитав Андрій Обеременко і Сатангул присунув ближче своє живе смягле привітне лице.

- Коли виросло одно дерево, виросте ще й ще. Ми посадимо тут і груші і верби, і персики, і абрикоси, і виноград. І вони тут мусять вирости. А людям, а дітям яка радість буде! Колись оживуть усі пустині, ріками, озерами вмиються, садами зацвітуть. Наталочко, ясочко моя, ти хочеш, щоб тут сад був, а ви малі хочете? - звернувся він до казашат.

- Якші, ата Тарас, якші! (Добре, батьку Тарасе, добре!) - залопотали вони.

- Ну, тоді ходімо, Наталочко, порадимось та поговоримо з твоїм батьком. - І він пішов, натхнений великою своєю доброю думкою, - і рядки майбутніх віршів виривали в голові:

І дебрь - пустиня неполита,
З цілющою водою вміта,
Прокинеться; і потечуть
Веселі ріки, а озера
Кругом гаями поростуть.
Веселим птаством оживуть.

с/

А тепер всі знають, кризь знають, в Казахстані, в невеличкому місті Форт Шевченко, колишньому Ново-Петровському, діти можуть повести вас у великий зелений сад, про який піклується тепер старий дід Сатангул, відомий на весь Казахстан садород і вони з гордістю скажуть: Цей сад насадив Тарас Шевченко. Він жив тут. А оця стара верба - це перше дерево, що посадив він у мертвій пустині.

х-х-х-х-х
х х

Уляна Кравченко.

П О К Л І Н В І Д Д І Т В О Р И .

- Хто Франко ?

- Ми всі це знаєм.

Ми Франка всі величаєм -

Він найкращий наш поет.

Гляньте - тут його портрет.

Ми портрет прибрали в квіти
І хоч ми маленькі діти,
В цей Франка святочний день,
Заспіваємо пісень.

Ще дамо барвінків в'язку
За його чудову казку.
Та ж це він для нас діток
Написав сотки казок.

За той труд Франко коханий
Варт подяки і пошани...
Серце б'ється наче дзвін,
Від дітей йому поклін.

х-х-х

-

БУР, МУР І БУРЕ ВУХО ЗУСТРІЧАЮТЬ ВЕСНУ.

- Цяп, цяп - ледви чутно впали з великої сосни перші каплі води. Ще перед хвилиною вони блищали сніжинками і в їх брилянтовому личку іскрилося весняне сонце.

Каплинки опинилися на льоду і рівчаком сплили з нього у сніжок, та згубилися в маленькій ямці.

Щораз більше каплинок стало падати з гілок сосни.

На сніжку зачорвіли дві цяпочки: це каплинки дісталися до землі. Другого дня скакав вже по каменях потічок, а кругом аж чорніло від темних плям.

На місці, де упали перші каплі, вирости підсніжки; цілком подібні до сніжинок, а личка їх усміхалися до теплового сонечка.

- Цяп, цяп! Цяп, цяп! - кругом дві цяпотіли - співали каплинки свою привітальну пісню весні.

- Цяп, цяп! Цяп, цяп! збудім отих ведмедиків, що сплять у ямі, між коріннями ялиці, - зацяпотіла до своїх подруг одна з каплинок.

- Збудім! Збудім! Цяп, цяп! Цяп, цяп - усім каплинкам подобалася думка подруги. Стали усі спливати з кореня на корінь і капати в яму. У ямі, на м'якій моху, в листяному кублі, закутані в теплі кожушки, спали три малі ведмедики.

Вони народилися цього року в січні і весь час спали. А пробуджувались тільки тоді, як їсти захотіли.

Ненька теж спала весь час з ними і гріла їх своїм теплим кожом. Тільки рідко, в погідні дні, покидала вона на часок своїх ведмедят.

Сьогодні ведмедиця прокинулася вже з самого ранку. Весняне сонце продерлося крізь її стулені вії і вона зразу схопилася на рівні ноги. Побігла зустрічати нове пробудження землі.

Малі ведмедята не знали нічого про весну. Їм спалося смачно - по-притулювалися одне до одного, та й навіть не завважили, що неньки біля них сьогодні так довго немає.

Одна каплинка впала одному ведмедикові на носик; він забурмотів

і спав далі. Друга каплина впала другому медведикові в око, - він замуркотів і далі спав, а третя капличка впала третьому ведмедикові в ухо: і він навіть не ворохнувся.

Каплинки так і назвали медведиків: - Бур, Мур і Буре Вухо.

Усім капличкам припала дуже до вподоби забавка з ведмедиками. Вони стали далі пацати на них, аж поки вони таки не проснулись.

- Цяп, цяп! Дивіться, вже весна! Цяп, цяп!

Ведмедики зацікавлено насторожилися: вони ще не чули досі такої мови. Досі вони чули тільки, як щось свистало, заводило кругом їхньої гаври, а часом, крізь малий отвір ями вони бачили, як щось біле літало, колихалося, та все кругом біле було.

І тут несподівано зорсім щось іншого: ні вітер не свисте і біле десь зникає. Та й не тільки немає біля них, а вихід з ями не малий, а великий, великий, розвалений!

Бур, Мур і Буре Вухо рішили, що їм треба вийти з ями!

Зразу роздивлялися з цікавістю: на них дивилося велике, велике золоте око. І таке ясне, що ведмедики позамикали вії.

- Це певно, ота весна дивиться таким золотим оком, подумали всі три ведмедики і вилізли з гаври.

М. М я т в і е н к о .

х-х-х

В Е Д М І Д Ь .

(гра)

При грищі, 40 - 60 кроків довгому і так само широкому, визначується ведмежу "яму" три кроки широку, шість кроків довгу. До гравців числом 20 - 50, що мають прутики, вибігає з ями "ведмедище." крикнувши перед тим: "Ведміць суне!" Потім гонить за ними і старается вдарити когось (діткнути) обома руками, зложеними разом. Скоро йому вдається когось діткнути, цей стає зараз "ведмедем" і втікає з ведмедищем до ями.

Грачі гонять за ведмедем і женуть його прутами. Ведмедища одначе, бити не вільно, він недоторка.

Ведмідь і ведмедище беруться потім за руки і вибігають з гаври ловити грачів. Зловлений є той, кого ведмедище або ведмідь ударив вільною рукою. Він стає ведмедем. По такім ударі втікають усі три, тобто ведмедище й обидва ведмеді, кожний окремо до ями, а грачі женуть їх прутами. Потім вибігають усі три ведмеді на лови, тримаючись за руки і гра йде в той спосіб дальше. Кожний зловлений вступає в ланцуг, який щораз більше видовжується. Право до ловлення мають тільки два крайні, а ударяти вільно рукою без прута. Грачі гонять прутами ведмедів до ями також тоді, коли ланцуг з якоїнебудь причини урветься.

Якщо ведмеді перед вибігом забудуть крикнути "Ведмідь суне"!, наганяють назад у яму.

Ведмедем стає кожний, що вибігає поза границі грища, або ями, що ударить ведмедів, хоч ті не розірвались, що вдарить колинебудь ведмедища, або вступає дорогу ведмедям, коли втікають до ями.

Ведмедям не вільно ударів віддавати. Коли є багато грачів, тоді змінюється гру так, що ведмеді не творять одного ланцюга, лише кілька ланцюгів по 3 - 5. Тоді б'є лише ведмідь на правому кінці, а ведмідь на лівім ловить і притримує. Коли один з ланцюгів зловить кого, тоді лише його членів гонять грачі до ями. Підчас тієї нагінки не вільно іншим ланцюгам нікого вдарити. Щойно по нагінці продовжується ловлення далі.

х-х-х

Н.Б.

В Е Д М І Д Ь .

-(гутірка)-

Хто з вас любі новачки, не бачив цього приемного добродушного товстуха, що танцює під такт музики циганя волоцюги, або на цирковій арені. Це наш любий "Місько", про якого снять діти, а подивляють старі.

Цей Місць, що тепер освоєний, своїми незграбними викрутасами і дотепами доводить нас до сміху, був колись могутнім царем нашої зеленої Верховини. Коли, однак, лютий ворог — людина почала руйнувати його смерекове царство, мусів втікати із свого власного царства туди, де не грожла йому жадна небезпека.

Ведмідь — це один із найбільших ссавців в північній півкулі, а з хижаків, чи не найбільший.

Живе він не тільки в горах всієї Європи, а й в північній Америці та Азії. Це один з найбільш розповсюджених тварин земного глобу.

Колись і Україна гостила в себе численних представників ведмежого роду; в Карпатах, на Криму і на Кавказі, а тепер тільки де-не-де в Горгонів найдикиших зворах (Карпати) і на Кавказі.

В глибоких лісах, серед багач і скель, де цвинтарем лежать спорохнявілі колоди, п'янує він, бурий, кудлатий, з плоскою видовженою головою на короткій шиї, з короткими товстими ногами, озброєними страшними, зкрученими гострими кігтями. Його маленькі очі підзорливо глядять во — круг, хоч мало що і бачать. Зате його гостро — видовжена мордочка вічно нюшить на всі сторони, а вушки малі, та чуйно ловлять уважно кожний шелест.

В добре закритих печерах, між коріннями дерев, або й на деревах, серед розлогих галузок, мостить собі леговище. Ведмідь — самітник і себе — люб. Кожний з них має свій терен, де ползе, відпочиває, грається і — п'янує. Родиєне гніздо закладає лиш на короткий час, а коли ведмедиця виведе 1 — 5 молодих, опускає її і тоді добряча мати сама старанься вижити та виховати своїх діток.

Ведмідь — це найбільш пристосований до обставин звір, якщо йде мова про його харч. Ість все: і рослини і тварини. Головна його пожива — рослини. Крови ведмідь не любить проливати, хіба притисне голод або коли грозить небезпека його життю, тоді може потурбувати якогось звіря. Овочі, ягоди, зерно, насіння, корінці, а навіть трава, а весною пупяшки дерев — це його улюблені обіди.

Коли живе над рікою, а це звичайно буває, — є зв'язним рибаком,

хоч з риб з'їдає їхні голови, решту залишаючи на березі. Крім риби їсть - птиці і їх яйця, а з савців: зайці, серни, ягнята, а навіть лошата та телята; коли живе поблизу людських осель, чи полонин, тоді робить навіть значні шкоди серед мирного худобячого населення.

Наш Місько, це смішне, а одночасно і симпатичне сотворіння. Протягом своєї щоденної мандрівки ніколи не поспішає, але коли загрожує небезпека може бути навіть дуже жвавий, тоді біжить цілою ступнею підтюпцем і розвиваючи часом подивугідну скорість. Вміє вилізти й на дерево і то навіть скоро та зручно. Силу має незвичайну, завдяки чому є дуже витривалий і легко поконує всякі перешкоди.

Є породи ведмедів, головно північні, що прекрасно плавають а навіть влаштовують далекі мандрівки морем за поживою.

Тому, що наш ведміць не належить до великих хижаків, з очей його виглядає добродушність та ласкавість.

Живуть на Камчатці, ведмеді, що разом з людьми збирають ягоди, не зважаючи один на одного.

Всі знають про це, що часто заглядає він до уликів. Від бджіл відганяється всіми способами: дупить лапою і топче ногами, крутиться, вертиться і з'їдає разом з медом. Це саме робить і з муравлищем, вибираючи кислі, білі подушечки - лялечки. Коли, однак, почує кров і раз її засмакує, то горе худобі. Щодня ніччю виходить з гущавини нападає на жертву і прогризши гортанку з'їдає. Перед приходом зими будує наш ведміць гавру, і зробивши перед тим добрі запаси, влазить в тепле леговище і тут просипляє люті морози. Коли одначе, мороз поменшає, виходить на полювання. Дуже товстий осінню, незвичайно худий весною. Тоді саме дуже небезпечний.

Поспитаєте ще може, - як ведміць "говорить"? Він бурчить і вуркоче, хрумкає як свиня, а як злий, то й загаркає.

Крім людини, ворогом нашого ведмеця є вовк і собаки, яких ненавидить всією душею, як і вони його.

П.Б.

х-х-х

І Г Р О В И . К У Т И К .

І. К в і т к и й в і т е р .

Новаків поділяємо на дві рівні групи. Кожна група має свої "хатки" на протилежних кінцях майданчика. Віддаль між хатками 30-40 кроків. Одна група дітей - це квіти (тихо називають себе, щоб вітер не почув), а друга вітер. Квітки збираються на середині майданчика. Вітер наближається до квіток і старається відгадати назву квітки. Якщо вітер відгадає, тоді квітки утікають до своєї хатки, а вітер лєвить. Кого зловить, цей переходить до вітру (в полон). Якщо вітер не вгадає - (а він може назвати 3 квітки) - вертаються обидві групи на місця і квітки знов тихо називають себе і йдуть на середину майданчика. І так 3-4 разів, після чого групи міняються ролями. Виграє група, що має більше полонених.

Правила гри: 1/ Групу квіток ловить вітер (вся група).
2/ Зловленою вважається квітка, що її вітер діткнувся.
3/ Вітер не може ловити квіток у їх хатинці.

2. А д р е с и .

Новаки творять коло. Один з них одержує картку від впорядника, на якій написані деякі питання з обсягу пізнання місцевини, в якій перебуває, нпр. вказати найближчу пошту, станицю поліції і тд. Питання нумеровані. Новаки передають собі картку. По попередньо виданому гаслі впорядник викликає число питання. Хто має картку відповідає. За добру відповідь одержує точку. Хто матиме найбільшу кількість точок ?

3. Б у р я н а м о р і .

Один рій - рибалки, другий - байдаки. Рибалки й байдаки стоять на протилежних сторонах грища (залі). На знак впорядника рибалки стараються зловити відпливаючі байдаки і прикріпити до паля (дерево, крісло, тощо). По визначеному часі обчислити, скільки байдаків задержано і прикріплено. Після цього зміна позицій. Виграє рій, що має більше пунктів.

4. М і с т о н а л і т е р у .

Один із учасників гри підкидає мяч. Той, що піймав, повинен сказати місто України на умовлену перед тим букву. Хто своєчасно не скаже назви, виходить із гри. Хто залишиться останній ?

5. Х т о с к о р і ш е .

Всі новачки на гасло записують шість рік України. Хто написав, віддає картку (записник) впорядникові. Хто найскоріше це виконає, хто буде останній ?

6. Д о в к р у г и д е р е в а .

Постарайся якнайшвидше поскоками на одній нозі обійти кругом пня дерева, та так, щоб його не диткнутися, (скакати при пні).
Число учасників гри - 1, в змаганнях 2 або більше.

7. В е р е д л и в и й .

Братчик показує 4 - 5 рухів згл. гримасів нпр.: 1) зробить пласкиву міну, 2) диткветься за вухо, 3) покаже язик, 4) оберветься на одній нозі, 5) піднесе праву ногу. Після того каже котромунебудь з новачків

вивести це все в такому порядку, як це він показав. Хто помилився, відпадає. Число учасників 4 і більше.

8. Лише три слова!

Гравці (3 і слухач) стають побіч. Братчик подає якусь відому пісню, яку мають заспівати. Кожний по черзі співає та так, щоб заспівати лише три слова. Другий без зливої перерви продовжує співати чергові три слова і тд. Якщо хто помилився і заспівав більше слів або робить довгі перерви, відпадає з гри, а на його місце приходить слухач.

9. Аптекарь.

Матеріал: 2 пляшки, одна велика і одна мала.
Учасники гри беруть до рук більшу пляшку, в якій знаходиться вода, і стараються наповнити меншу так, щоб ні одна капля води не впала поза пляшку.

10. Вовчий нюх.

Хусточка пересочена рідиною зі сильним запахом. Хто з новаків скоріше знайде хусточку, захищену на визначеній площі (переликий те - рен; в домівці зі завязаними очима).
Число учасників гри - 4 або більше.

Х-Х-Х-Х-Х-Х

І Н С Ц Е Н І З А Ц І Я .

Т р е т я к а з к а д і д у с я Т а р а с я .

Як торік, так і цього року зійшлися всі внуки в дідуся Тараса, щоб в день його іменин зложити йому бажання.

Дідусь дуже втішився внуками, подякував їм за побажання, та погостив їх овочами, горішками та цукорками.

Діти щебетали весело, а вкінці маленька Орися стала прохати дідуся:

- Дідусечку, а розкажіть нам яку гарненьку казочку !

- Розкажіть, розкажіть казочку, казку ! - стали за Орисею просити й інші діти.

- Добре, дітоньки ! Та якої казки бажаєте ?

Тоді обізв'явся Влодко.

- Скусь таку казку, дідусю, як ви торік розказували на свої іменини !

- Гаразд ! Нехай буде по-твоєму Володко, - сказав дідусь. Торік, пригадуєте собі, розказував я вам казку "Про слезного лицаря, що словом воював", а тепер розкажу вам " ка з к у п р о б і д н о г о с и р і т к у . я к в і н с т а в м о г у т н і ш и м в і д у с і х ц а р і в с в і т а " .

- Було це давно, ще тоді, як в Україні люди по селах панські були. В одній старенькій хатині, біля розкішного зеленого садка, в небагатьох батьків - кріпаків, жив собі веселий і цікавий хлопчик. Батьки важко бідували, на панщині гарували, мучилися, та він цього ще не знав, не розумів. Маленький був жив собі веселенько, щасливий, бігав по садку, слухав співу пташок, шуму вітру, квітки зривав, у срібноводому потічку купався. Весело було хлопчині !

А тоді по Україні ходили Кривда та й Правда. Кривда вже була дуже запаніла, розвельможилася. А про Правду говорили всі, що вона живе ще хіба при порогах убогих кріпацьких хат.

От і раз Правда та Кривда переходили попри садок, де грався весе-

ло наш хлопчик.

Поглянула Правда в розумні оченятка хлопчика та й каже, до Кривди:

- Оцей піде за мною! Він буде страшний для твоїх поклонників.

- Овва, чим така кріпацька дитина може бути страшна для моїх поклонників?

- Побачиш - сказала Правда - він буде страшний для тебе, твоїх поклонників.

- А я вже постараюся, що й він піде за мною! - каже Кривда.

- Не піде! - відповіла тверда Правда.

- Піде - я вже подумав про це - сказала знову Кривда.

- Роби що хочеш, а він таки піде за мною через усе життя - зкінчила розмову Правда.

І Кривда почала робити.

Незабаром у хлопчика померла ненька, а потім і батько. Хлопчик став круглим сиротою. Пішов він до школи до дяків, які не вчили його, а знущалися над ним. Почув хлопчина в собі охоту до малярства, але й учителі - малярі, яким попав у руки, не були кращі. І вони знущалися важко над хлопчиною.

Раділа Кривда.

- Стривай, побудеш ти між нами та й сам таким станеш. Ти мусиш бути моїм!

А Правда стоїть збоку та й каже до себе:

- Не знаєш ти його небого! Не з таких він! Чим більше ти над ним знущатися будеш, тим більше він моїм ставатиме.

- І старлася Кривда посіяти в свирії хлопчини зверіру у свій талант і в добрих людей - та він не давався. Шукав і шукав людей, щоб добра навчили.

Бачить Кривда, що так не йде, от і підюджує гоня поміщика, пзна цього хлопчини, щоб узяз його до себе на козачка до послуги.

- Та ти, небоже, надирнися на все й на бездільну розкіш і на людське горе. І певне забажаеш розкоші і моїм станеш.

А Правда сміється:

- Ой, не мудра ти Кривдонько ! Не знаєш ти, що ти тут тільки сліпим знаряддям долі.

Коли б він залишився був на селі, гиріс би на звичайного кріпака, а так помещик повезе його у світ і це pomoже йому стати великим чоловіком.

- Так і сталося як говорила Правда.

Помещик возив козачка всюди зі собою. Повіз його і в столицю. А там дав його на науку до маляря. І аж там найшов хлопчина добрих людей що їх так довго шукав. Вони викупили його із кріпацтва та помогли йому стати справжнім малярем. Але тут Правда стала показувати йому нові дороги. Говорила йому, що в світі Кривда панує, що сильні кривдять слабших, а так не повинно бути, що всі люди брати, а брат брата любити повинен, а не кривдити. Він повинен могутнім словом виступити проти Кривди і Неправди.

І він виступив ! Mightne його слово поплило по Рідній Країні посланієм до великих і малих, до сильних і слабих, щоб пізнали, що вони всі люди, всі брати собі, щоб любилися, помагали собі, а не кривдили один другого. Навіть проти всесильних царів виступив він сміло. І люди стали горнутися докола нього, стали завзивати один одного, щоб кинули Кривду, а йшли за Правдою.

Злякалася Кривда. Зразу вона пробувала наклонити його, щоб кинув Правду, а пішов за нею, за Кривдою. Та не сила її була звернути його з дороги Правди. "Правді одній поклонюся, а більше на землі нікому" - відповів він твердо.

Кривда впала у лють. Мерщій погнала в царські терени і каже до царя:

- Царю ! Оцей кріпак, він хоче увесь лад у світі перевернути, він тебе хоче з престола звалити ! - закричала вона.

- Не бійся, пані моя ! - заспокоював цар Кривду. - У мене є спосіб на нього ! Я зашлю його в країну вічної зими ! А там він відречеться

своїх мрій, або загине.

І зробив цар, як сказав. Заслав його далеко - далеко в країну вічних морозів і снігів. І думав, що вже безпечний. Та помилився. Тепле, палке слово сироти-засланця ввійшло собі шлях і крізь сніги в його Рідну Країну. Живою, цілющою водою падало воно на зболілі серця його поневоленого народу. І будило віру в кращі часи, захочувало до боротьби із Кривдою.

Аж помер цар, що заслав його в студену країну, а його наслідник мусів піти за волю народу і дати волю мученикові. І він вернувся із вінком мученика на чолі та не перестав далі голосити, щоб люди нищили Кривду, а жили Правдою. І всі кривджені і неволені ще більше горнулися до нього. Мученицький вінець притягав їх.

І його могутнє слово зробило, що цар, щоб не грати, мусів дати волю всім кріпакам. Але Кривда ще далі панувала.

Він помер. Та не померло його палке слово. Зчароване в серцях його народу, воно ще більше, ще гарячіше запалювало його братів до боротьби із лихом і Кривдою. І прийшов час, що весь народ пішов за його покликом. І тоді захитався царський престол, побудований Кривдою, а там і впав. Та не тільки цей один: багато царських престолів повалилося, а його велике слово лунає по світі щораз могутніше, щораз сильніше, щораз палкіше. Усе більше вірять люди, вірить весь світ, що вже недалекий цей час, що Правда запанує скрізь і скрізь.

Та то малий сирота переміг наймогутніших царів і став сильнішим і славішим від усіх володарів світа. А це тільки тому, що він Правду тільки любив. Тільки Правді поклонявся й усе йшов за Правдою.

- Ось тут моїй казці кінець - закінчив дідусь. А тепер скажіть мені, чи знаєте про кого я вам розказував у цій казці?

- Знаємо, знаємо - закричали діти. - Про Тараса Шевченка. Наріть маленька Орися покликнула:

- Та се Шевченко!

А Влодко додав поважно: Цього року минає саме 91 років, як Тарас

Шевченко помер.

- Котрого ж року помер він - спитав дідусь ?
- 10 березня 1861 р. - сказала Галя.
- А родився ? - спитав дальше дідусь.
- 9 березня 1814 р. - сказав Славко скоренько, щоб хто другий його не випередив.
- А куди то були заслали Шевченка ?
- Його заслали насамперед до Оренбурга, а потім під гостріший нагляд до Новопетровського форту над Каспійське море, - говорив Влоцко.
- А як довго він був на засланні ?
- 10 літ, - відповіла Галя - від 1847 - 1857 р.
- Гарно, діточки, що так гарно знаєте про життя нашого найбільшого поета. Тільки старайтеся так любити Правду й жити по правді, як Зін, - закінчив поважно дідусь.

А. Л о т о ц ь к и й .

Наша Україна, діти, сьогодні далеко від нас, і місця над Дніпром, Канів, де спочиває в могилі Шевченко, не відвідати нам сьогодні, щоб зложити Тарасові, поклін.

То ж перед його образом ось тут ми зложимо наші серця в любові та пошані...

А до того ще те, що ми, малі пластові новачки і новаки та всі українські діти, могли зробити, аби вшанувати Шевченка, аби бути по стороні Правди. Зложимо наші добрі вчинки...

РУЧНІ ПРАЦІ.

Новачки дуже люблять приходити на збірки, що на них разом із сестричкою можуть "працювати".

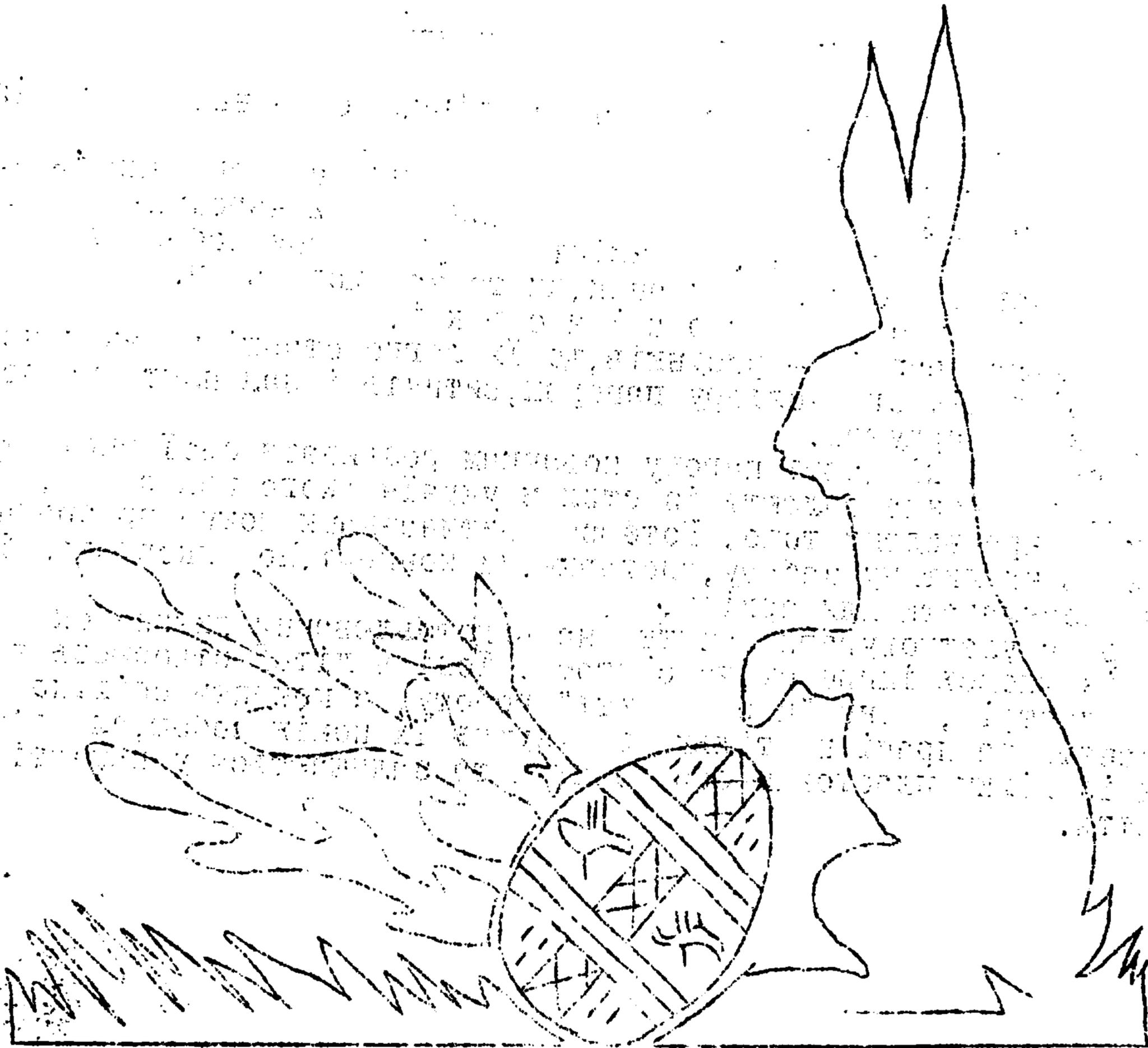
Улюбленим заняттям новачок - це малювання та витинанки із кольорових паперів. У американських та канадійських народних школах витинанки дуже практиковані. Та зміст їх чужий. Тому добре було б дати новачкам нагоду робити витинанки, чи то на сходах, чи на окремих збірках, з м і с т о м у к р а ї н с ь к і.

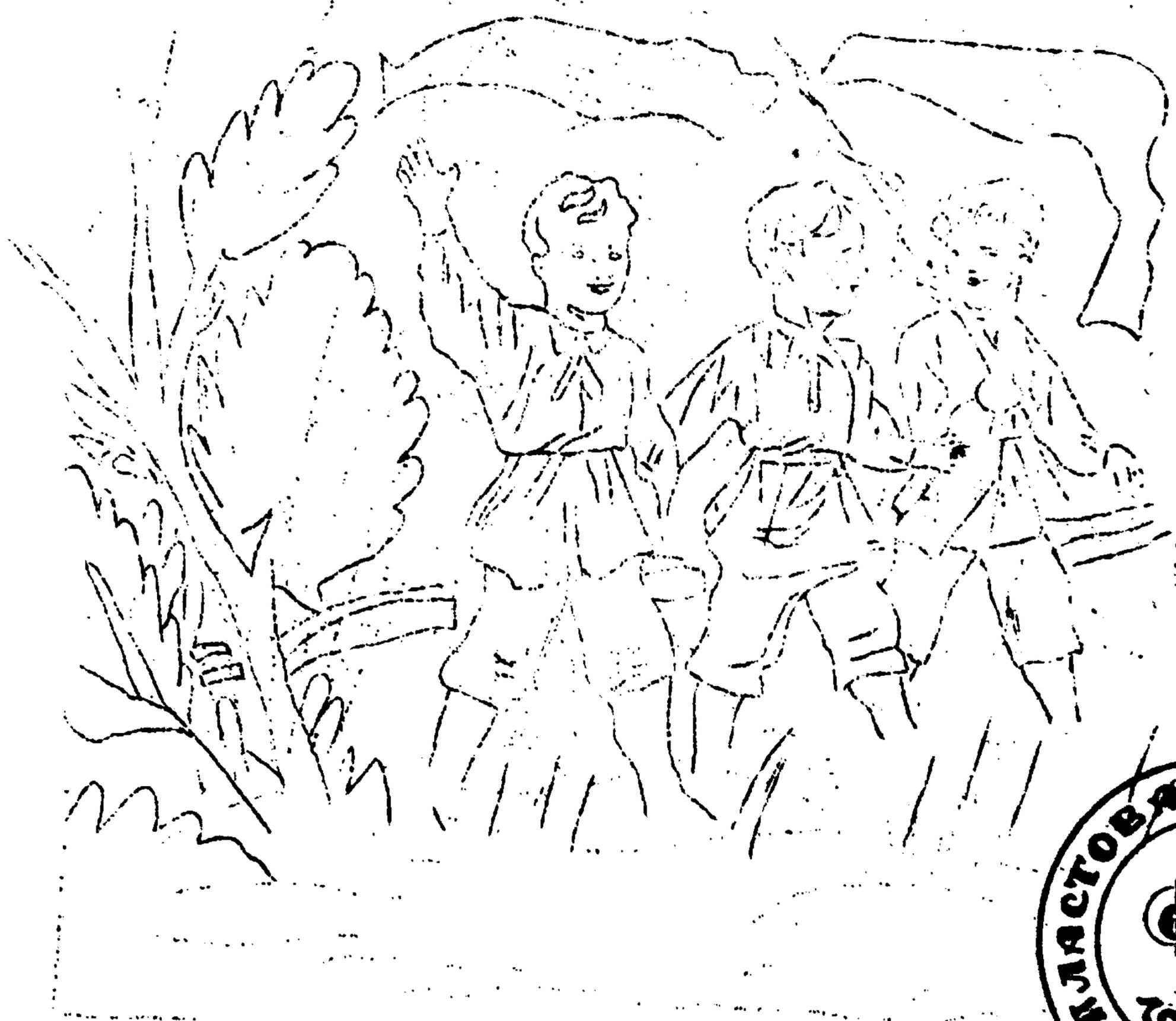
Ось кілька зразків - рисунків, що їх легко старші новачки намалюють на відповідного кольору паперах, витнуть і наліплять за потрібної величини аркушах.

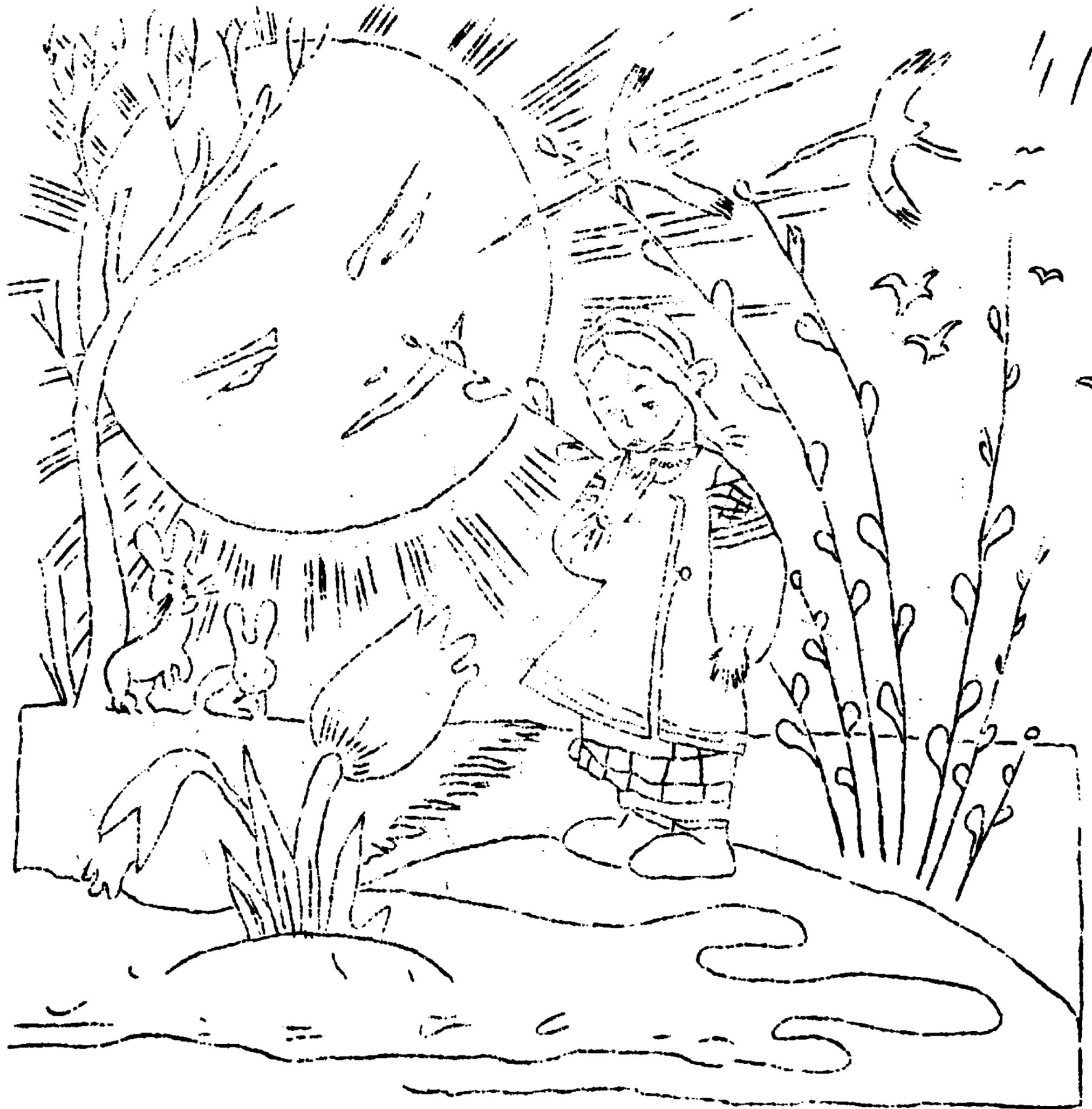
Витинанки такі дають нагоду новачкам розвивати свої мистецькі здібності, вони познайомлюють із стилем українського малярства, з українськими краєвидами тощо. Готовими витинанками можна прикрасити домівку, залу на дитячу забаву, виставку, чи концерт. По використанні старанно поскладати для архіву.

Добре е улаштувати заняття на виготовлення витинанок у зв'язку із якоюсь імпрезою, чи святами. Тоді в дітей створюється відповідний настрій, вони "переживають" роботу, а моменти спільно відбух заняття та праці не тільки зв'язують їх поміж собою, але в'яжуть їх із цілим пластовим середовищем та залишаються у пам'яті на ціле життя.

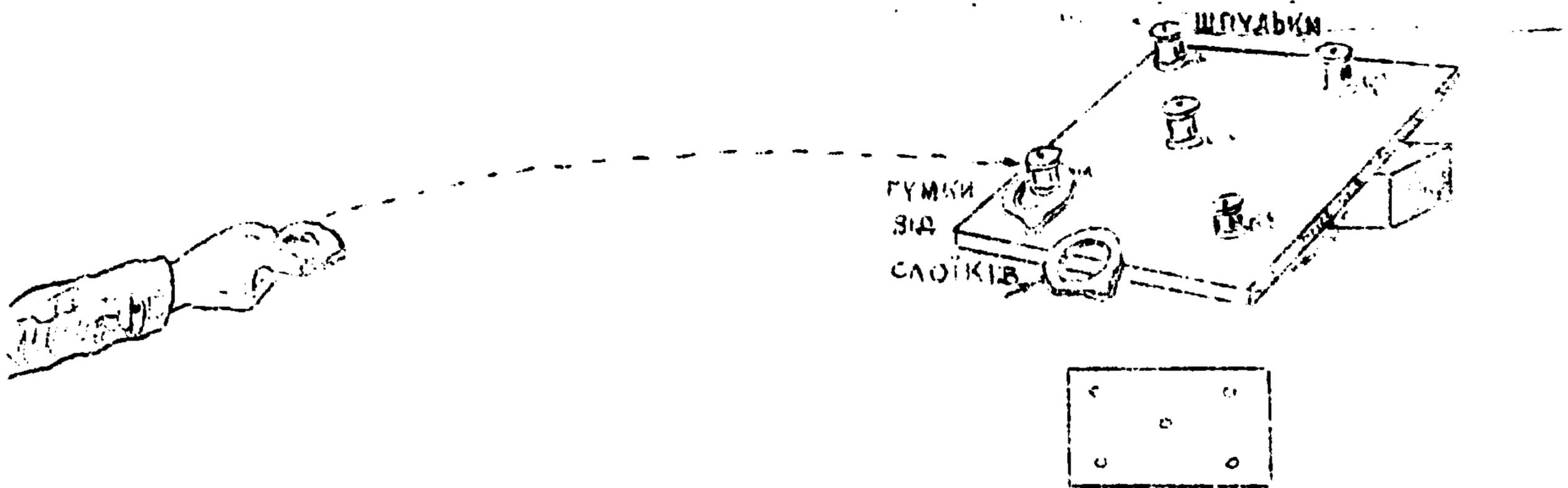

М А Й С Т Р У Є М О .

Кидання гумок.

Підшукай кусок дошки чи дикти величиною приблизно 16x16 цалів. Забий п'ять зв'язів у місцях, як подано на рисунку, так, щоб вони принаймні до половини виставали з дошки. На кожній цвях наложи шпульку від ниток. Тепер поклади дошку на якунебудь підставу, щоб вона була в похилій позиції, як показано на рисунку.

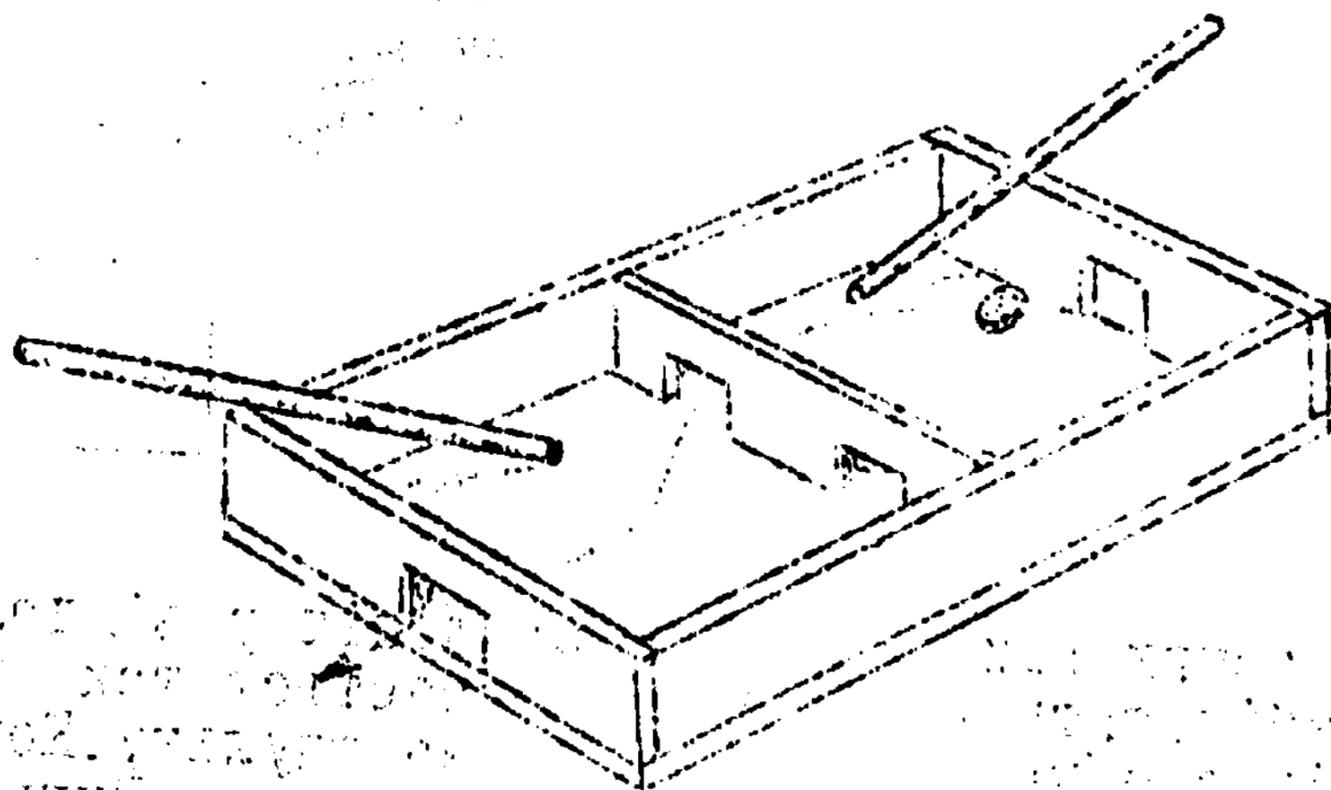

Кожний учасник гри відходить за лінію у віддалі 9 стіп від дошки (згодом збільшити віддаль) і старается так кинути гумовим ущільнювачем від слоїка, щоб він попав на шпульку. Кожний новак кидатиме п'ять разів. За кожний влучний мет дістає точку. Виграє той, що має найбільшу кількість точок.

Коробковий гокей.

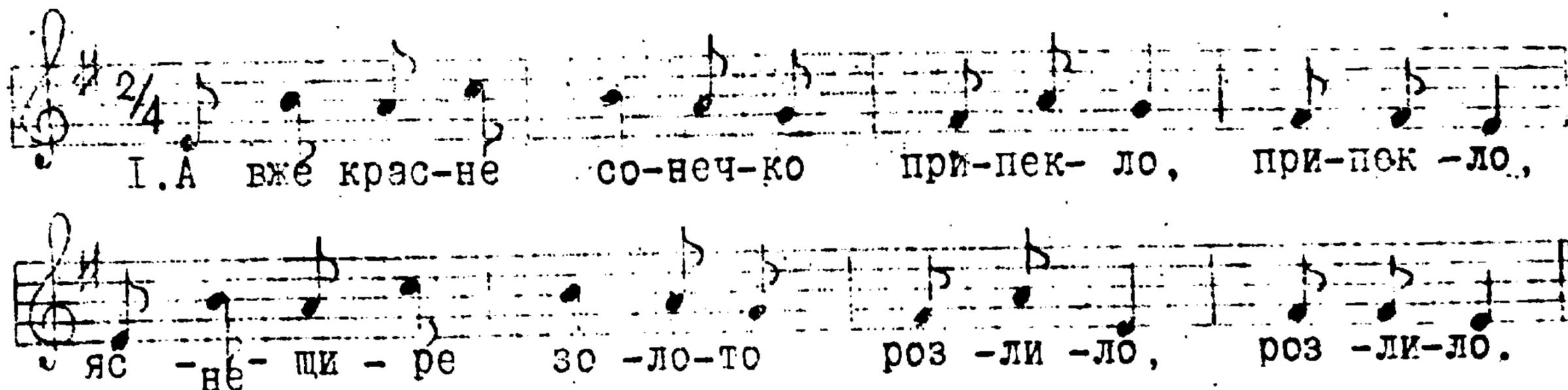
З картону або дощок зробити коробку величини около 15 x 20 сантиметрів, вис. 3 сантиметри з перегородкою посередині. Вирізати "ворота" в бічних стінках та в перегородці, як показано на рисунку. Роздобути два сильні палички довжини 6,3 сантиметри та металевий або дерев'яний кружок проміру около 2 сантиметри.

Завдання: тільки дручком дотикаючись кружка загнати його у ворота противника, що нагороджується точкою. Гра триває до 21 точок.
Заввага: ворота повинні бути два рази так широкі, як промір кружка.

О.О л е с ь.

П Р О Л І С К И.

2. На вулиці струмені
Воркотять, воркотять.
Журавлі курликають
Та й летять, та й летять.

3. Засиніли проліски
У ліску, у ліску.
Швидко буде земленька
Вся в вінку, вся в вінку.

4. Ой сонечко-батечку,
Догоди, догоди,
А ти, земле-матінко,
Уроди, уроди:

Х-Х-Х

ГОЛОСИ НОВАЦЬКИХ ВИХОВНИКІВ.

Уповноважений ГПС на Тунезію сеніор Савчак Володимир, пересилаючи завваги пл. сен. Гладиловича щодо "В.О.Р.", які містимо повністю, пише:

... Мені видається, що крім історичних ігрових комплексів "Отрок" й "Джура" Вам треба було б обов'язково подумати над географічною грою в роді "Подорож по Україні" (автом, човном, залізницею), бо така гра, відповідно складена (на заході, зокрема в Франції, такі гри дуже поширені) матиме важливе значення для виховання новачків і заступить реальні мандри Рідною Землею.

Або, чому би так не випустити в світ кілька серій олив'яного або тектурового війська з княжих, козацьких чи й новіших часів або тзв. - "витинанки" з історично-воєнною тематикою (заховуючи, розуміється, "акцію" і строї тощо)?

Подумайте над тим всім і "запряжіть" відповідних фахівців (малювальників і тп.), бо час перейти від теоретичної "проблематики збереження української дитини", - про що в нас дуже багато пишеться) до практичної і конкретної дії...

Х-Х-Х-Х

Пл. Сен. Володимирові САВЧАКОВІ
Уповаженому Г.П.С. на Тунезію

в Б е н - М е т і р і .

Справа: "Вогонь Орлиної Ради".

В праці над своїми новаками користуюсь між іншим матеріалами поміщеними в трьох перших випусках "Вогня Орлиної Ради". Це видання є великою допомогою в праці новацького виховника з уваги на брак матеріялів. Зокрема в пригоді стають мені гри, що їх подає кожний випуск "В.О.Р."

пуск "В.О.Р."

Нажаль, специфічні обставини, що в них доводиться мені працювати, не дозволяють повністю користуватися матеріялами "В.О.Р."

Першою перешкодою для цього є - мале число членів маього роя. Їх тільки чотири, з них два по першій навацькій пробі, а два другі ще ні-єї проби не склали.

Коли мова йде про гри, то багато тих, що їх містить "В.О.Р." нам не підходять, бо вимагають більшого числа грачів, (для прикладу: у грі "Зайці" повинно брати участь 11-30 грачів!) друга перешкода - умс - вий рівень моїх новаків, які у французькій школі мусять вивчати мате-ріял, що його в Галичині бралося в тзв. "виділовій" школі. Вони вже більш - менш "викули" історію і географію Франції і Тунезії, вишу фі-зику, зоологію, ботаніку тошо і їм вже зовсім не цікаві байсчки, що їх помішує "В.О.Р.", як от: "Як лучні дзвіночки врятували жучкові життя", чи "Ріпка". Їх можна б'зате зацікавити подіями з історії України й історичними повістями, в роді Катенка, чи Чайківського, коли не хочемо, щоб ці новаки зачитувалися тільки французькими ілюстрованими журна-лами і пригодницькими романами (Тарзан).

Б р а к у к р а ї н о з н а в ч и х м а т е р і я л і в - й то не тільки для старших, але і молодших новаків, - це, на мою думку, н а й б і л ь ш и й н е д о л і к д о т е л е р і ш н и х в и-п у с к і в "В.О.Р."

Цей брак я стараюся самотужки виповнити, видумуючи такі "гри", як шукання міст і рік на мапі України (пункти дістають ті, що найшвидше знаходять потрібне на мапі), "гру Кіма" з запам'ятанням прізвищ на-ших героїв з нової серії українських марок П.П.У. тошо. Не диво отже, що на появу ігрових комплексів "Отрок" і "Джура" жду з великою не-терпеливістю.

Але й ці два підручники, думаю, не виповняють повністю прогалини, якою є в нашій дітей брак примітивних відомостей про Україну, тоді, коли до всіх трьох проб новак обов'язавий, уміти "розказати про Укра-їну". Було б дуже добре, коли б наступні випуски "В.О.Р." звернули біль-

ше уваги на українознавство навіть коштом природознавства. Про зайчиків, жаб і їжаків наша дитина навчиться й у чужій школі та з чужих підручників, (або й з життя, як нпр. в нас ловити скорпіонів, до речі небезпечних своєю їддю) але про Україну її розкаже і Рідний Край любити навчить тільки своя людина, отже й виховник, під умовою, що розпоряджатиме відповідним матеріалом (гри, рисунки, описи, оповідання тощо).

Цих кілька завваг на тему змісту "Вогня Орлиної Ради" прошу передати другові Самотулці з побажанням йому від мене найкращих успіхів у його корисній праці для нашого новацтва.

С к о б !

підп. пл. сен. Адольф Гладилович,
впорядник Роя "Лисинята"
в Бен - Метірі (Тунезія).

х-х-х-

З а м і т к а Р е д а к ц і ї .

Не можемо без завваги прийняти до відома твердження сен. Гладиловича А. про "брак українознавчих матеріялів" в "В.О.Р." - Майже весь розповідний матеріял побудований на українських народніх мотивах і зв'язаний з Україною. ("В.О.Р." ч.1. - I/I, 2, 5, 7, 8; VI/6, ч.2 - XI/I, VI/2, ч.3 - I/2, 3, 4, V/I, ч.4 - XI/I, 2, 3, 4,). Нам здається, що наші розходження методичного порядку. В поміщених матеріялах покладено натиск більше на виховні, як на навчальні моменти, які то, маємо на думці ці останні, повинні йти в парі з першими без осо-

бливого підкреслення. В нас панує думка, що брэк українознавчих матеріялів можуть вирівняти ширші прці з тої чи іншої ділянки українознавства, для прикладу: "Отрок" - історія княжих часів, "Україна" - земля моїх батьків - "Тищенко" - географія України і т.д., а не дрібні публікації в журналі. Виринне отже ж питання про завдання журналу новацьких виховників: чи "В.О.Р." має бути журналом новацьких виховників для обміну досвідом і подаванням методичних вказівок, ілюстрованих виховним і навчальним матеріялом, чи в "В.О.Р." повинні поміщуватися виховні і навчальні матеріяли, які мали б на меті в першу чергу прийти з допомогою новацьким виховникам в їхній біжучій праці, чи врешті "В.О.Р." повинен пов'язувати в однаковій мірі обидві познані можливості.

Тому ми дозволимо собі відкрити на сторінках "В.О.Р." дискусію на подану тему й прохаємо позмозі ВСІХ НОВАЦЬКИХ ВИХОВНИКІВ висловитися в цій справі.

Природознавства ми не можемо поминути в "В.О.Р.": поперше з уваги на велике число новачат, що живуть по великих містах, які дають малі можливості зустрічатися з природою, а подруге з уваги на великі виховні можливості, які нам дає "лоно природи", а потрете, нам так бо-дай здається, наша білка не є така сама, як американська білка. Тло для прудкого скоку з дерева на дерево скарливої білки, що про неї говоримо нашим новачатам, мусить мати український характер.

Нашим завданням є ввести новачат в український по-змосі як-найповніший світ, беручи до уваги наші головні народні духові надбання, вказувати на різницю нашої і чужої культури. Українська дитина повинна довідатися про різні справи, а також і про рослини й тварини, в першу чергу від українців в українському навітленні.

х-х-х-х

Дорогий Старий Орле !

Ось уже другий рік веду на терені Гартфорду виховну новацьку роботу. Зайвим є нагадувати, що натрапляю на, засадничо, такі самі перепони, як в інших пластових осередках. Помітив я, що побіч інших, великим негативом є те, що немає міліе - тла (чи там середовища), на якому можна б різьбити новацькі дитячі характери. Особливо недогідні обставини, коли річ у вихованні дітвори в українському патріотичному дусі. Бо ж таке поняття як "любов і служба Україні" - це збстрактне поняття для дитини. Батьки та виховники дуже занепокоєні проявами того, що популярно звать "американізація". Вони серіозно постановляють братися до контракції. На жаль мушу ствердити, що це їм не все вдається і це думаю тому, що проблеми занадто скомпліковані, щоб можна було розв'язувати їх - "випробуваною технікою", радикально і тп., часто не розуміючи психологічних нюансів.

Особливо запопадливо старається недосвідчений виховник зредувати до мінімум стичність дитини із американським середовищем. Така "політика" вимагає окремого дослідження, та заледви чи є вона правильна, якщо річ у вихованні на довшу мету та час. Літні "старокраяни" не можуть вжитися та зглибити нового середовища тоді, коли доріст пізнає добре нову країну - включно з позитивами, які були притяювані, недобачувані чи обезцінені старшими, що дуже общерблює людську душу, зароджує почуття, що тебе обманули.

Рівночасно з такою тенденцією не дається дитині українського середовища, в якому вона могла б себе проявити, знайти товариство, забаву і тд. Особливо почало турбувати мене помічення, що і Пласт по деяких осередках не створює для дитини такого українського середовища. Там праця обмежується до сходин, проводжених на одне копито з матеріалом часто нудним, затяжким та нецікавим для новаків.

Маючи на оці два важливі первні, потрібні для успішної виховної роботи в теперішніх обставинах, а саме створення української атмос -

фери - міліе та різноманітність новакування старався я підшукувати відповідні заходи та засоби. Бажаючи уможливити дітям товариське життя в українському середовищі та дати їм щось, що вони любили б започаткував я на терені нашої станиці "зимові новацькі вогники". На мою думку вони себе вповні оправдали, тому хочу поділитися і з іншими новацькими виховниками їх перебігом і стилем.

"Вогник", про який тут мова, відбували новаци враз із новачками в неділю від години 3 - 6. Для ілюстрації опишу два перші вогники.

Новаци й новачки зійшлися в новацьких одностроях. Зовсім несподівано для них по привіті "Готуйсь" слідували гри (коло пів години), які останніми часами не проводилися. В розпалі гри перериваємо її. Втаємничую новаків, що їх в домівці жде несподіванка, але перед тим заспіваємо - навчимося нову пісню "Летить рій за роем". Навчилися і, співаючи її входимо до домівки. Тут приготували братчики символічний вогник. Знав я, що тих які бачили справжній - символічний вогник не захопить. Але й знав я велику слабкість дитини слухати казок, оповідання... багато цікавих, нових, довгих... Оповідчі нові, не ті братчики "що все". Перша - "Казка про царівну жабу" на правду подоблася новакам (заслуга доброго розповідача - Наді). На зміну співаємо новацьку пісню та пригсдуємо новацькі таборові нереклики. А тепер щось веселе: "Новак каже небелицю, щоб дістати паляницю" - дійсно кумедна (сербська) казка. Діти розбавились, радо співади пісень та не хотіли розходитись. Вогник закінчили молитвою, "Ніч уже йде" і розхід.

Другий зимовий "вогник" був рівнож дуже вдали. Для урізноманітнення поширено програму. Крім того відбулося маленьке привяття: новачки зварили чай та повнесли ласощів і гостювали новаків. Після "пир - ру" "Соколята" дали "сезон" магичних штук. Кумедно перебрали на скору руку показали декілька штук. Новачки ввжади з відповідне "показатися" і затанцювали аркана. Кульмінаційною точкою програми було оповідання про новака - героя, що врятував повстанців. Справді оригінальне і захоплююче оповідання Сяні варто б почути і іншим новачкам -

там. Цей вогник я вважав за відповідну нагоду для переведення скла - дання обіцянки з декількома новачками.

Ось так у загальному відбулися наші вогники. Думую, що й інші о- середки повинні започаткувати щось в тому роді, та поділитися із ін- шими новацькими виховниками своїми поміченнями. На мою думку "В.О.Р." є відповідним місцем для поміщення конкретних спостережень, обміну думок та виховним матеріалом.

"В.О.Р." безперечно дуже цінне видання. Впривдї не кожне опові- дання є відповідне новачкам у своїй формі чи навіть змістом (передов- сім тому, що вони беззмістовні) - все ж таки ці матеріяли дуже поміч- ні.

Нетерпеливо ждемо на "Отрока" та вимоги проб, не згадуючи вже про новацький журнал.

Здоровлю Вас щиро

Готуйсь ! - Скоб !

ст.пл. Володимир Бандера, Л.Ч.

х-х-х-

З а м і т к а Р е д а к ц і ї .

Ст.пл. Бандера В.глибоко застановляється над питанням виховання новачків і старається проаналізувати умовини новацької дії й, нав'я - зуючи до наших завдань, знайти вихід із незвичайно складної ситуації, в якій ми сьогодні опинилися. Одним із заходів для збереження укра - їнської дитини для України вважає "зимові новацькі вогники", що уріз- номанітнюють новацьке життя і створюють українське середовище, не - обхідне для переведення нами запланованої виховної роботи.

Запитання, чи описані імпрези (зокрема другу) можна назвати "но-

вацьким вогником", чи не краще б підшукати нову назву.

Ми вдячні за критичні зауваги, містимо їх і надалі помішувати мемо. Одне прохання - всі критичні зауваги повинні бути обгрунтовані фактами. Для нас малодопоміжні ствердження беззмістовності оповідань. Прохання вичислити поодинокі оповідання, перекази тощо і доказати нам, що вони справді "беззмістовні". Поміщений нами в журналі розповідний матеріал не випадковий, а з певною тенденцією, з певною метою. Ми свідомі того, що не кожне оповідання першої художньої якості. Та це питання інше. Ми однак схильні думати, що ст. пл. Бардера вжив невідповідного терміну на окреслення своєї думки щодо недомагань розповідного матеріалу.

А може виховники не вичувать наших тенденцій. В тому випадку наша розмова на сторінках "В.О.Р." - доцільна, бо вона повинна вяснити ряд питань так теоретичних, як і практичних.

х-х-х-х

... Для прикладу подім зразок - схему, як собі уявляю методичну гутірку на тему "День Матері":

- 1/ У новаків старіємося риплекати пошану і любов до батьків:
- 2/ Чим дитина може проявити свою любов до мами?
- 3/ Дитина що любить свою маму так поводиться, та що не любить інакше,
- 4/ Треба хотіти мамі кожного дня щось доброго зробити - це одна з вимог у тихрванні новаків,
- 5/ У свято матері діти цілого світу стараються дати своїй мамі якнайбільше доказів своєї любови й вдячності,
- 6/ Як хочемо перевести це свято у нашому рої, гнізді? (подати проекти, захопити до оригінальних помислів щодо форм святку - вань "Дня Матері"),

- 7/ Звіти з проведених святкувань,
- 8/ Дальші засоби виховання дітей у любові до батьків.

Т. Горохович.

Х-Х-Х-Х-Х-Х-Х

... До побажань на майбутнє, це тільки одне, щоб у майбутньому Референт У.П.Н. в порозумінні з Орлиним Кругом подав найдалше до кінця місяця квітня для людини, що опрацьовуватиме виховну програму, провідну думку для устійнення тої програми. Цього дотепер не практикувалося, а програми складалися так по-просту з практики, мовляв, як було минулих років.

При цій нагоді можна буде виробити план на 5 років таборування, бо пересічно так довго повинен новак іздити на табір. Під висловом "провідна думка" розумію клич або цитат з якогось твору або навіть якусь приповідку, на основі якої даний провідник табору укладав би свою програму і відтак щойно посилав її до затвердження. Очевидно, що такі "провідні думки" таборів повинні мати тяглий характер, випрацьований бодай на кілька років наперід, навіть, сказав би, на всі новацькі табори, які відбуватимуться в цілій країні.

Наведене побажання сен. Копача Романа, висловлене в звіті новацького табору "над Шибеним Озером", що відбувся в Грімсбі (Канада) літом 1951 р.

Прохаємо членів команд і булав новацьких таборів висловитися в справі пропозиції сен. Копача, досвідченого виховника новацьких таборів на Остодорі і Старяві.

Х-Х-Х

Л И С Т У В А Н Н Я

Сірий Орле 1

Писав, а також неоднократно згадував мені Сірий Орел Влодка, що його гніздо розростатись стало щойно по цьогорічному таборі. Чи вірне це приписувати так велику вагу цій обставині. Так, правда по стороні Влодка. У великій мірі відіграв свою роль табір у цьому випадку, та незалежно від того мусіли зайти деякі зміни в дотогочасній праці згл. виховному прововоді (метод, впорядники). У зв'язку з поданим твердженням Влодка я задумав поділитися в цьому листі думками що до питання новацького табору.

Поодинокі батьки стежать за роботою в Пласті. Загал батьків не є обзайомлений з нашою роботою, яку звичайно оцінює по зовнішніх дуже часто слабих виявах. Тому й опінія громадянства про Пласт не найкраща. Та думка про те українське середовище, яке творить Пласт каже батькам приводити малят до нас. А що важливіше, батьки зачинають нас оцінювати на іншому місці. Коли вони в суботу чи неділю звітали на місце нашої таборування в диких лісах Америки, коли приглянулися до безкорисної нашої праці, коли побачили, що їхні вередливі діти зі смаком їдять кашу, на яку дома й глянути не хотіли, коли помітили, як їхні діти держать порядок біля себе й в кімнатах, тоді ми вже половили серця батьків, тоді вони признали нам те, чого не могли зробити до того часу. Зустріч батьків з нами на добре ведених таборах - це колосальний чинник для пропаганди пластової роботи, пластової ідеї.

Коли Ти, Брате, усвідомиш собі цю важливу правду, критично подивись на таборування новиків у Німеччині, на таборування новиків в ЗША чи Канаді в 1950-1951 роках. У Тебе зароджується нова думка, нова постановова. Годі імпровізувати табори, годі підготовлятися до таборової праці 1-2 тижні перед табором, годі думати категоріями однієї ста -

ниці, яка часто не має достатньої кількості сил, щоб добре повести роботу в гнізді, а не то що зорганізувати й перевести табір. Твоя реакція правильна, бо ми дуже легкодушно підходимо до справи таборів, в той час, коли ставлення цієї справи англійських чи інших сквотів дуже серйозне. Без спеціальних дозволів вищих властей не можна переводити таборів для вояків. А в нас - перший з краю пластун, навіть не новацький виховник, береться за ведення цієї відповідальної роботи. Це не перевести півторогодинні сходини з новаками, це не перевести 6-годинну прогульку. Та ж Ти мушиш подумати про забезпечення дітей, яких батьки віддали Тобі під опіку в повному до Тебе довірі, перед негодом, холодом і голодом, Ти мушиш дати дітям організоване дозвілля - зміст їхнім заняттям продовж кількатижневого проміжку часу. Це зведення нелегке, цього будь хто не зробить.

Хто може вести новацький табір? Мало бути довголітнім пластуном. Треба бути бодай декілька разів на новацькому таборі в характері виховника й адміністративного діловода.

Коли я поглянув на списки новацьких виховників, не можу навіть на пальцях однієї руки начислити сьогодні активних пластунів, що могли б бути командантами новацьких таборів. При такому стверженні фактичного стану, в мене й в багатьох із нас виринає концепція "обласних" таборів. Таким чином ми зможемо зосередити всі свої виховні сили в одному місці й поставити один - два табори добре.

Тоді, коли батьки побачать нашу працю, ми уробимо прихильну опінію се "ред громадянства, що уможливить нам знайти признання для ідей голоше - них у Пласті.

Ще й інші моменти промовляють за організуванням таборів в обласному масштабі. Таборова практика в З.Д.П.А. виказала, що великі табори оплачують себе, малі проходять з недобором. Та не лише господарсько-фінансові моменти, але й виховні, піддержують подану концепцію. Коли во - бак зустрічається з новаком іншої станиці, з ним дружить - це знов великий виховний фактор, який говорить новакові, що таких як він багато й

по інших містах. Це дає йому почуття певності себе, а нам допомагає у нашій виховній праці по лінії збереження дітвори для нашої спільноти й полегшує нам у вашому намаганні створити велику пластову родину.

Сьогоднішня дійсність вимагає від нас, щоб наші табори проводилися довше, щонайменше 3 - 4 тижні. Довший побут дітей на одному місці мусять бути пов'язаний з наявністю достатньої опіки, яка може своє завдання виконати, якщо будуть відповідні для цього умови.

На перший план виходить приміщення з усіма вимогами, як передумовою створення можливості для гігієнічного життя дітвори. Виховно-адміністративний апарат мусять спочивати безперервно в одних руках. Тому проблема людей - незвичайно великої ваги.

Коли ми підійдемо до питання таборів з однієї сторони, як до дуже важливого психовного засобу, а з другої сторони як до пропагандивного чинника пластової роботи й пластової ідеї, мусять зважити подумати про підготовку до цьогорічних таборів: акція серед новаків (пригстування в ряди, ешадність тощо), пропаганда серед батьків, співпраця з організаторами новачьких таборів, зголошення себе в міру можливості на по зможі якнайдовший час на табір.

Тому Ти, Сірий Орле, не проволікай, а зараз берися до підготовки, бо то вже крайня пора. Я вірю, що Ти зробиш все, що буде в Твоїй силі й доложиш всіх старань, щоб цьогорічний таборовий сезон був переломовим в еміграційній таборовій праці, щоб ми стали на правильний шлях виховної роботи на таборах так, як це було на Остодорі чи Старягі.

Бажаю Тобі якнайкращих успіхів в підготовчій таборовій акції

Твій

С т а р и й О р л е .

Н О В А Ц Ь К І С Е С Т Р И Ч К И Т А Б Р А Т Ч И К И

Обставини нашої праці заставляють нас шукати з найбільш доцільними та успішними формами нашої діяльності. Велике розпорошення наше у світі, брак часу, постійний брак фондів на виховні потреби, труднощі у роздобуванні виховних матеріалів, а найголовніше складніють у добиранні виховних засобів, величезна відповідальність Вас, як безпосередніх виховників, що реалізуєте напрямні пластового виховання серед дітей у щоденному житті, та нас, що очолюємо зараз новацький рух - все це заставляє нас зосередити усі наші сили в одному центрі.

Тому обидва ГРегерати У.П.Н-ів та У.П.Н-ок рішили злучити свої видання "Вогонь Орлиної Ради" та "Наш Вишкіл" й видавати один спільний методично-інструкційний журнал новацьких виховників і виховниць під назвою : ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ - "Круг братчиків і сестричок".

Будемо містити тут матеріяли в допомогу Вашої праці: офіційно-інструктивний, методичний з обміном досвіду, теоретичний для збільшення нашого спільного знання про дітей та виховну проблематику, та виховний матеріял для користування у Вашій праці. Але журнал наш не може виконати свого завдання, коли Ви всі спільно не братимете в ньому участі, коли не реагуватимете на писане в ньому своїми спостереженнями, думками, коли не триматимете з нами безпосереднього, живого контакту.

Це наше спільне число принесе Вам усім подвійну кількість гутірок, дасть Вам змогу познайомитися із "питоменностями" у праці братчиків та сестричок, дасть Вам заохоту спробувати своїх сил і поділитися у формі гутірки з своїм виховницьким досвідом з нами, з цілим великим "Кругом новацьких виховників та виховниць".

Доба і обставини, що в них ми живемо, візія нашого великого майбутнього задля якого живемо і працюємо у Пласті, все це в настільки особливе, хвилююче, що не дає нам спокою! Заставляє кожного і кожну з

з нас, кожного моменту, і на кожному місці видобувати з себе самих стільки сили, вміння, доброї волі, а найважливіше бажання, гарячого бажання, щоб зберегти нашу дітвору для України !

С к о б !

Т. Самотулка
Гол. реф. УПН-ів.

Т. Горохович
Гол. реф. УПН-ок.

-X-X-X-

ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ - квартильний "Орлиного Круга" при реф. УПН-ів
БГКП-ів і реф. УПН-ок БГКП-ок при співпраці
Загону "Червона Калина".

Адреса ред-колегії: Т. Самотулка, 347 Littleton Ave., Newark, N.J., USA.

Вибито примірників 350.